

EIGENDOM VAN:
VOGELWERKGROEP
'DE KEMPEN'

Tel. Archiefbeheerder: 04977-5862

de blauwe klauwier

JAARGANG 11 NR 2

PERIODIEK VAN VOGELWERKGROEP DE KEMPEN

DE BLAUWE KLAUWIER is een uitgave van "VOGELWERK GROEP DE KEMPEN",
en verschijnt 4 - 5 x per jaar!

LOSSE ABONNEMENTEN zijn verkrijgbaar door storting van f 20,00 op
Bankrekeningnummer 122716337, Rabobank Hoogeloon (gironummer Rabobank:
1118489) onder vermelding van "Abonnement Blauwe Klauwier". Portokosten
zijn inbegrepen.

DE REDACTIE bestaat uit: Ernest van Asseldonk, Heleen Cornelissen, Jack Bos,
Jan Wouters, Lex Peeters (redactiecoördinator):
Marialaan 26, 5541 cd REUSEL (04976-2271).

VOGELWERK GROEP "DE KEMPEN": Beoogt hoofdzakelijk bezig te zijn met vogel-
studie en natuureducatie, in het algemeen ge-
richt op de Kempen. Dit ten einde vogels te be-
schermen en de kennis op het ornithologisch vlak
te vergroten. Bovendien om de belangrijkste vogel-
gebieden te kunnen beschermen en eventueel te be-
heren. Hiernaast kunnen andere activiteiten plaats
vinden, indien die leiden tot algemene natuurbe-
scherming, natuurbeheer, natuurstudie en natuuredu-
catie.

LIDMAATSCHAP is te verkrijgen door storting van f 40,-- (studenten) of f 50,--
op Bankrekeningnummer 122716337, Rabobank Hoogeloon (gironummer Rabobank:1118489)
onder vermelding van "Lidmaatschap Vogelwerkgroep". Door f 19,-- extra over te
maken wordt automatisch een abonnement op "Het Vogeljaar" verkregen! (een abonne-
ment op "De Blauwe Klauwier" zit in het lidmaatschapsgeld inbegrepen).

ALLE POST, gericht aan Vogelwerkgroep "De Kempen" dient aan de secretaris ge-
adresseerd te worden: Renée Loos: Lensheuvel 37, 5541 BA Reusel, 04976-3049.

KOMMISSIES + Contactpersonen.

- Commissie Beheerswerkzaamheden: Pieter Wouters, Lensheuvel 37, 5541 ba Reusel.
tel: 04976 - 3049
- Commissie Tentoonstellingen : Renée Loos, Lensheuvel 37, 5541 ba Reusel.
tel: 04976 - 3049
- Commissie Waarnemingenverwerking: Lex Peeters, Marialaan 26, 5541 cd Reusel.
tel: 04976 - 2271

DIA-ARCHIEF: Wim de Kroon: Kuikseindse weg 6, 5091 td Middelbeers, tel: 04244 - 2329.

COPIJ; Alle copij voor "De Blauwe Klauwier" dient strikt vóór de uiterste inlever-
datum binnen te zijn!!! Alle copij die "after deadline" ontvangen wordt kan
pas gepubliceerd worden in het eerstvolgende nummer.

UITERSTE INLEVERDATUM VOOR JAARGANG 11, NR. 3: 25 OKTOBER 1985 !

NIETS UIT DE BLAUWE KLAUWIER MAG WORDEN OVERGENOMEN, ZONDER VOORAF VERKREGEN
SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN DE REDACTIE!

= 'onbekende gebieden' =

ELSHOUTERS

Inleiding

De Elshouters zijn een onderdeel van het beekdal van de Dommel en zijn gelegen te Waalre. Hoe klein ze ook zijn, ze geven nog wel een indruk van hoe het vroeger eens geweest is. Daarom zijn ze zowel vanuit landschappelijk, ornithologisch als floristisch oogpunt zeer interessant. (en op nog meer niet genoemde gebieden.)

De kaart geeft een indruk van de ligging (inzet), begrenzing en tevens van de begroeiingstype.

Het gebied bestaat voornamelijk uit elzenbroekbos, ruigten en kleinschalige weilanden. Alleen het noordelijk stukje van het bekeken gebied is grootschalig en niet zo interessant. Hier ligt ook de "Volmolen" met camping, tevens centrum van de zandgrondkanoërs.

Ligging van het gebied

De Elshouters zijn gelegen aan de oostkant van de Dommel en ten westen van gehucht Loon (gem. Waalre). Het gebied ligt in uurhok 51-54

Landschap en de vegetatie.

De Elshouters zijn een onderdeel van het voor huidige begrippen nog vrij ongeschonden beekdal van de Dommel ten zuiden van Eindhoven. Het gebied ligt ten westen van het gehucht Loon en vormt hier nog een vrij ongeschonden geheel mee. We zien hier nog duidelijk de overgang van hogere gronden met de menselijke bebouwing en de zgn. bolle akkers, naar het lager gelegen gebied tegen de beek met zijn elzenbroekbossen en vochtige hooilandjes.

Het bosgedeelte bestaat voornamelijk uit vochtig elzenbroekbos en natte gedeelten dicht gegroeid met wilg. Dit laatste is wrs. een gevolg van het klot steken waardoor het met plaatsen zo nat werd dat alleen nog maar de wilg terug kwam en niet de els. Deze klotgaten zijn door dichtgroei met onderandere veenmos uitgegroeid tot ware drijftillen. Ook heeft men op twee plaatsen geprobeerd populieren aan te planten. Dit is op maar één plaats gelukt.

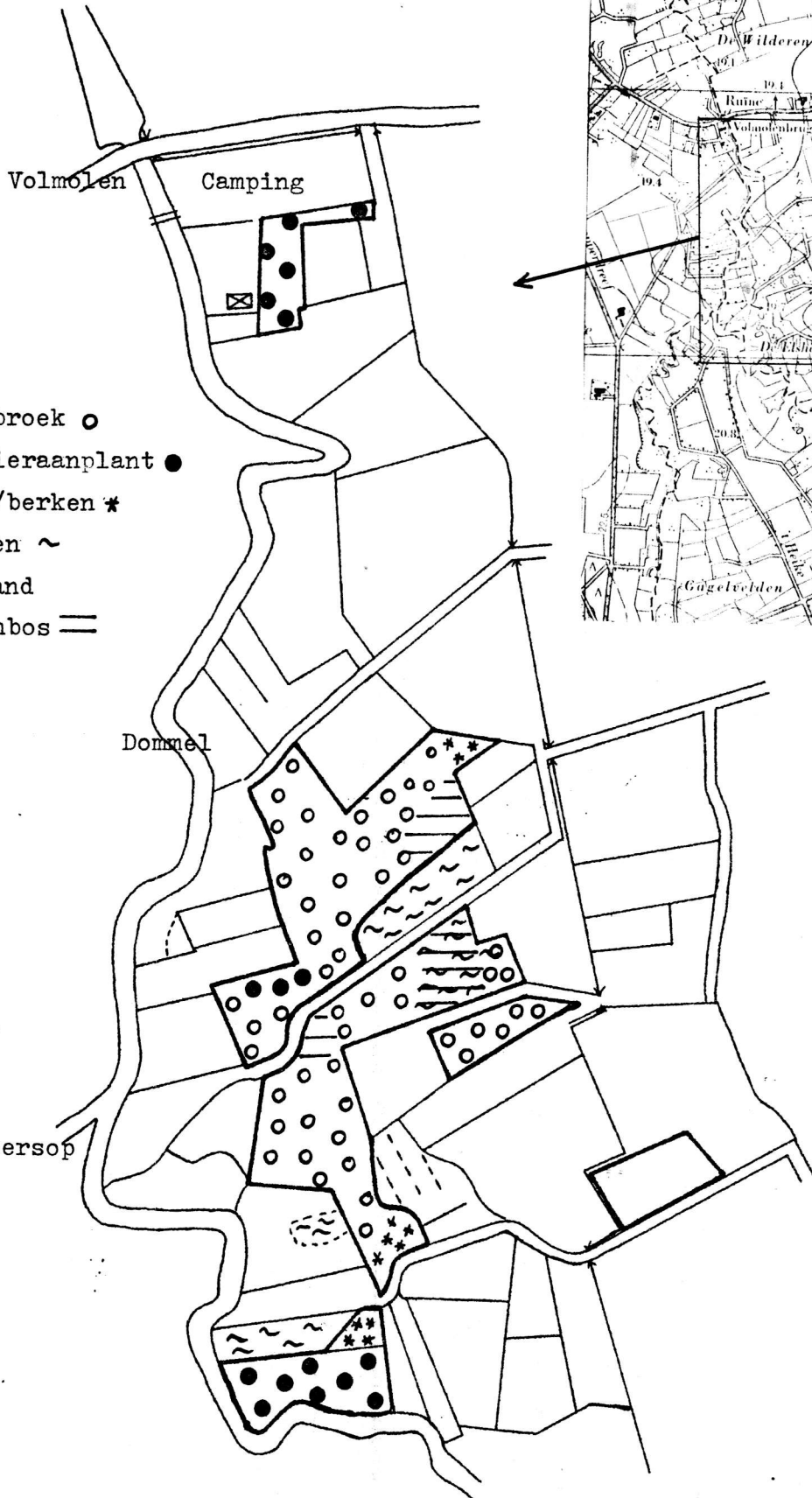
In het gebied liggen ook enkele ruigtenveldjes. Dit zijn voornamelijk uit Riet bestaande ruigten waar veel kruiden tussen groeien, o.a. Engelwortel, Moerasspirea en Gewone wederik.

Het meest interessant zijn de vochtige hooilandjes waarvan er enkele duidelijk uitspringen. Van 2 zal ik een globale beschrijving geven. Eén ligt in het zuiden van het gebied tegen de Dommel en bestaat uit 2 percelen. Eén perceel is erg vochtig (nat) met veel Dotterbloem en een klein stukje Riet. Vanwege het herhaaldelijk buiten zijn oeverstreden van de Dommel en de daar mee gepaard gaande bemesting (zeg maar verontreiniging) is dit stuk floristisch op een terug weg. Wat tot uitdrukking komt in het ineens verschijnen van pitrus en op de drogere wal langs de beek zelf Grote brandnetel. Het andere perceel ligt iets hoger en daardoor beter beschermd tegen de slechte invloeden van de Dommel. In dit grasland zien we een duidelijke overgang. Tegen de Dommel groeit voornamelijk Liesgras, in het midden allerlei grassen en kruiden en op het hoogste gedeelte vinden we de nog unieke situatie dat de Bosanemoon in grasland voorkomt. Het tweede perceel wat ik eigenlijk wil behandelen is niet meer. De eerste keer dat ik er kwam was het een uit zeggen bestaand stuk. In de daarop volgende winter werd het zo goed als mogelijk afgebrand. Het hogere gedeelte kreeg een begroeiing van vnl. Veldrus, Veldzuring en Kroppaar. Het natte gedeelte wat ontsnapt was aan de brand behield zijn karakter met o.a. Veenpluis, Zompzegge en Snavelzegge. In de winter van '83/'84 werd het hooilandje geheel op zijn kop gezet. Sloten getrokken, omgeploegd en ingezaaid met rogge (en dat op zo'n nat stuk !?). Er werd een voederruif met hooi geplaatst. Dit alles werd gedaan door een of andere GUP die dacht hierdoor meer te kunnen "oogsten". Gelukkig broedde er geen fazant te meer om! Sinds de winter van '81/'82 worden er beheerswerkzaamheden gedaan, het betreft het afzet van de elzenopstand. Dit was wel nodig want oude boeren uit de omgeving zeiden me dat dit niet meer gebeurd was sinds WO II.

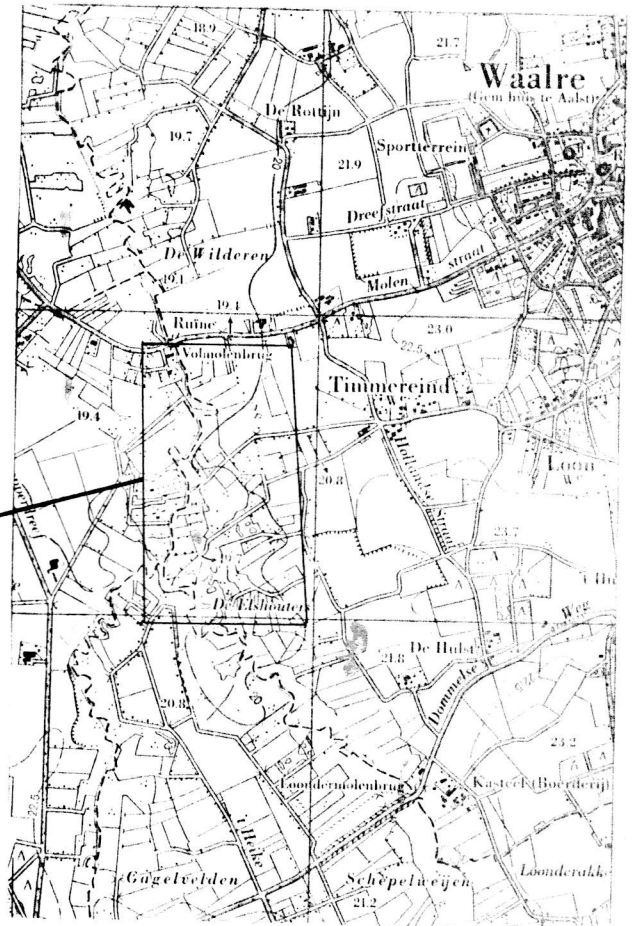
De vogels.

De meeste informatie over het broedvogelbestand is verkregen door inventarisaties in '82 en '83. Er werd geïnventariseerd volgens de integrale karterings methode. Aangezien de Elshouters voor mij niet naast de deur liggen zijn maar weinig bezoeken echt vroeg uit gevoerd. Dit zou enigszins gecorrigeerd kunnen worden door het aantal '82 16 bezoeken en in '83 10 bezoeken met twee aanvullings data. De resultaten zijn kritisch bekeken en omdat het over zulke kleine aantallen gaat wil ik er verder geen conclusies uit trekken.

ELSHOUTERS

- Elzenbroek ○
- Populieraanplant ●
- Eiken/berken *
- Ruigten ~
- Grasland
- Wilgenbos =

Resultaten van de broedvogelinventarisaties '82 en '83.

SOORT	'82	'83	SOORT	'82	'83
Wilde eend	4	4	Nachtegaal	1	-
Wintertaling	1	0-1	Merel	5-6	4-5
Waterhoen	3-4	3-4	Zanglijster	2	1
Houtduif	2	1	Gr. lijster	0-1	-
Tortel	3	1-3	Spreeuw	1	1
Heggemus	2-3	1	Koolmees	9-10	4-5
Winterkoning	8-10	9-10	Pimpelmees	3-4	4-6
Roodborst	6-7	6-8	Matkop	3-4	1-3
Kl. karekiet	1	1	Staartmees	1	1
Bosrietzanger	1-2	0-1	Boomkruiper	1	0-1
Tuinfluitter	4-6	6-7	Vink	0-1	0-1
Zwartkop	4	3-5	Rietgors	4-5	3
Grasmus	3	3	Vl. gaai	1	1
Fitis	7-8	4	Ekster	1	-
Tjiftjaf	10	6	Zw. kraai	1	-

Bespreking:

In de winter tussen deze jaren in, is in het gebied een naar verhouding vrij groot stuk bos afgezet. Ook het niet 's morgens vroeg maar veel later op de dag inventariseren (en ook 's avonds), Het verschil in intensiteit. Al deze factoren en wrs nog wel een paar bepalen het gevonden aantal en verschil over deze twee jaren.

Andere vogelsoorten die nog vermeldingswaardig zijn, zijn:

Koekoek; beide jaren werd er een vrouwtje gezien.

Waterral; in beide jaren werd in april 1x één exemplaar gehoord.

Ransuil; deze soort broedde in een naald bosje bij Loon. Ik heb hem meerdere malen in de Elshouters zien jagen.

Sperwer; ook hiervan kwam een exemplaar regelmatig in de Elshouters jagen.

Roodborsttapuit; hiervan broedde resp. 1 en 2 paar net ten zuiden van het gebeid.

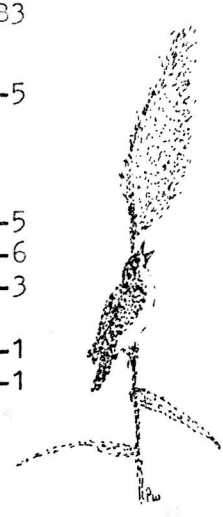
De zoogdieren.

In verband met het landelijke project zoogdieren inventarisatie is in het gebied een inventarisatie van kleine zoogdieren gehouden. (juli '83).

Er werd gevangen met 69 vallen waarvan de meesten (53) trip-trapvallen waren. We hadden de vallen zo gezet om een zo goed mogelijke afspiegeling te krijgen van het muizenbestand.

In totaal zijn er 154 vangsten gedaan wat neerkomt op 67 verschillende individuen. Naast de muizen zijn er ook nog enkele naaktslakken, een gewone pad en enkele bruine kikkers gevangen in de vallen.

Andere zoogdieren die er werden gezien zijn: Ree, Woelrat, Konijn Haas en Bisamrat (zeker 1 nest in het gebied).

Resultaten inventarisatie kleine zoogdieren '83.

Rosse woelmuis; ♂ 19
 ♀ 8

Aardmuis ; ♂ 16
 ♀ 2

Bosmuis ; ♂ 13
 ♀ 6

Dwergspitsmuis; 1 ex.

Bosspitsmuis ; 1 ex.

Uit de braakballen van de in de buurt wonende Ransuil zijn geen andere soorten naar voren gekomen die in het gebied aangetroffen zouden kunnen worden. Een mogelijke kandidaat is toch de Veldmuis, maar deze zal wel in de wegbermen van de omliggende wegen gevangen zijn.

Andere schepsels.

Zoals boven genoemd kruipen er ook bruine kikkers en padden rond. Ondanks het vele water en het verschillende keren scheppen zijn er in het gebied geen salamanders aangetroffen.

Vermeldenswaardig zijn het voorkomen van enkele beesten in en om de Dommel. Een daarvan is de Haft, die ik elk voorjaar enkele vliegend boven het water aantref.

Een ander insect wat bij minder vervuild water voorkomt is de libel *Calopteryx splendens* (beekster). Op 13-7-'83 werden er over een traject van ongeveer 175m 250 ♂♂ geteld!

Nawoord.

Hopelijk ben ik er in geslaagd om iets nuttigs op papier te zetten over een gebied wat sterk achteruit gaat door verkeerd beheer, vooral de boeren zijn er schuld aan. Alles, zelfs de laatste restjes,

moeten ontgonnen worden. Hoe klein het gebied ook is, het zou niet misstaan als het in handen kwam van een natuurbeschermingsorg.

Gelukkig heeft SBB al enkele percelen in beheer, waar de beheersmaatregelen door IVN-Waalre gedaan worden. Het afzetten van het elzenbroek is een zeer goede zaak. Alleen dat dit op initiatief van een particulier (en geen openhaardhout verzamelaar) moet gebeuren is natuurlijk jammer.

Ook wil ik alle mensen bedanken die gegevens geleverd hebben en/of meeg geholpen hebben bij het muizen vangen.

Pieter Wouters

voor u gelezen

door jan wouters

In het nummer van juli-augustus '85 van BTO-News staat een verslag van een onderzoek naar het effect van pesticide bespuitingen op de overlevingskansen van jonge Patrijzen. De Patrijs gaat in grote delen van Europa sterk in aantal achteruit, al zeker 30 jaar. Naar de oorzaken hiervan is veel onderzoek gedaan. De belangrijkste drie hiervan zijn: - verlies van broedbiotoop door het verdwijnen van heggen en het veranderen van het onderhoud aan de heggen, - een toename van nestpredatie (= het uithalen van nesten door roofvijanden), en waarschijnlijk de hoofdoorzaak - een verhoogde sterfte van de kuikens ten gevolge van een afname van geschikt voedsel.

Jonge patrijzen eten veel insecten die in graanakkers voorkomen. De belangrijkste zijn: wantsen, bladluizen, rupsen en plantenetende kevers; voor hun overleving zijn de kuikens sterk aangewezen op de overvloed die van dit gedierte aanwezig is. De insecten zelf leven vooral op de akkeronkruiden tussen het graan en zijn daarom erg vatbaar voor alle pesticiden die over hen en hun voedselplanten worden uitgestort. Het toenemend gebruik van bestrijdingsmiddelen op graanakkers heeft zodoende een belangrijke rol gespeeld bij de afname van het aantal patrijzen en waarschijnlijk ook bij de afname van andere soorten.

Om nu verder het effect van landbouwbestrijdingsmiddelen op de fauna te onderzoeken zijn in 1983 en 1984 in Engeland veldexperimenten gedaan in een gebied van 11 vierkante kilometer. Het gebied bestond uit 3 blokken, elk blok werd in twee gelijke delen verdeeld met ieder 4 tot 8 graanvelden. Het ene deel (de controle) werd normaal bespoten, van het andere (het experimentele) werd een strook van 6 meter aan de randen van elke graanakker niet bespoten met herbiciden, fungiciden en insecticiden (resp. tegen onkruiden, schimmels en insecten). Het effect op de overlevingskans van jonge patrijzen werd gemeten door het tellen van familiegroepjes na de oogst. Het blijkt dat het gemiddeld aantal jongen duidelijk hoger is op de experimentele akkers vergeleken met de controles: 6,4 jongen gemiddeld tegen 2,1 op de helemaal bespoten delen. Ook de hoeveelheid insecten in de niet gespoten graanranden was drie keer zo groot dan in wel bespoten randen.

In 1984 werd de behandeling omgekeerd, dus akkers waarvan de randen niet bespoten waren, werden weer helemaal bespoten en andersom. Ook nu waren er weer significant meer jongen op de experimentele delen: 10,0 tegen 7,5 gemiddeld.

In dat jaar werden 10 vrouwtjes voorzien van een zendertje vlak voor het uitkomen van de eieren. Zodoende konden de verplaatsingen en het overlevingspercentage van individuele broedsels gevolgd worden. Het leefgebied (de 'home range') wat de familiegroepjes nodig hadden in de geheel gespoten controlegebieden was veel groter dan in de experimentele delen: 2,2ha tegen 0,8 ha. De afstand tussen opeenvolgende

slaapplaatsen in de eerste 3 weken (een maat voor de afstand die de jongen moeten afleggen om voldoende voedsel te vinden) was gemiddeld 102 meter op de controle akkers tegen 42 m op de niet helemaal bespoten percelen. De overlevingskans van de jongen in beide gebieden was 60% en 98% respectievelijk. Dus patrijzenkuikens die kunnen fourageren in ongespoten graanvelden hoeven minder ver te lopen om genoeg voedsel binnen te krijgen en hebben daarom meer kans om volwassen te worden.

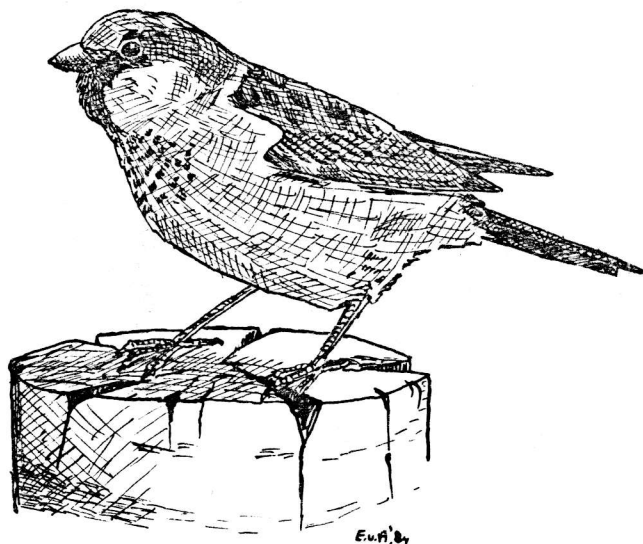
Uiteraard komt zo'n ongespoten akkerrand niet alleen Patrijzen ten goede maar ook bij vlinders en planten werden gunstige effecten vastgesteld.

Dit onderzoek werd voor een groot deel gefinancierd door boerenorganisaties en een soort jachtfonds met het doel te komen tot praktische wenken voor de bescherming van natuurwaarden (en wild), die te verenigen zijn met moderne landbouwmethoden. Wil zo'n maatregel van het niet bespuiten van akkerranden voor boeren aanvaardbaar zijn dan moet het ook economisch rendabel zijn. Daarom werd er ook naar de graanopbrengst gekeken. Er bleek geen verschil in opbrengst te zijn tussen wel bespoten en niet bespoten akkerranden.

Voor het bestuderen van de landbouwkundige gevolgen en voor het geven van praktische tips aan de boeren is nu ook een landbouwdeskundige bij het onderzoek betrokken.

In 1984 zijn ook echte vogelaars ingeschakeld bij dit toch wel unieke onderzoek. Zij bekeken of zangvogels ook profiteerden van de niet bespoten randen. Hierover blijkt niet zo gemakkelijk een uitspraak te doen te zijn. De meeste zangvogels zijn toch meer bosvogel dan akkervogel. Er komen maar weinig soorten in voldoende aantallen voor in de akkergebieden om iets te kunnen zeggen over de invloed op hun fourageergedrag. De Heggemus fourageerde meer in niet bespoten randen dan in wel bespoten randen. Dit gold ook voor de Vink maar bij de Merel was er een lichte voorkeur voor gespoten akkers, misschien vanwege de kale grond in zo'n akker. Bij de zangvogels is het effect dus nog niet zo duidelijk maar het onderzoek wordt voortgezet met het volgen van broedsels en individuele vogels.

j.w.

renée sprak met lex peeters

Lex werd geboren op 29-11-'61, 's avonds om 18.00u, te Aalst. hij groeide voorspoedig op en rond zijn 10e levensjaar kreeg hij belangstelling voor de natuur. In deze tijd heeft Lex een goede leerschool gehad van o.a. Wilgart Heesters. Op een wat oudere leeftijd heeft hij heel wat uurtjes doorgebracht in 't veld (vrml 't Goor) met Pieter. Ondertussen ging Lex naar de MAVO en na deze goed doorlopen te hebben volgde de HAVO.

Daarna 2 jaar MO-aardrijkskunde en 1 jaar schriftelijke fotovakschool. Momenteel zit Lex niet meer op school. Ondanks dat hij hele dagen "thuis" doorbrengt, verveelt hij zich nooit. Hij heeft 't veel te druk. Zijn activiteiten hangen nauw samen met 't weer. Bij goed weer staat Lex al vroeg op en gaat 't veld in. Bij slecht weer slaapt hij lekker uit en werkt daarna gegevens uit onder het genot van een muziekje. En nog iets wat we niet wisten; nl. Lex is regelmatig disjockey in een discotheek of jongerencentrum.

Het bevalt Lex goed om thuis te zijn, maar zoals iedereen hoopt hij toch nog eens werk te vinden. Het liefst iets in de buitenlucht en wat daarbij ook met de natuur te maken heeft. Maar allereerst wil hij nog gaan studeren, bv. kunstacademie.

Lex heeft naast vogels ook belangstelling voor de natuur in het algemeen en speciaal amfibieën en reptielen. Naast de natuur heeft hij ook nog belangstelling voor muziek, theater, uitgaan en fotograferen.

Op de klassieke vraag: "Hoe vind je dat de VWG nu draait?" antwoordt hij: "eerlijk gezegd (niet kwalijk nemen, puur persoonlijke mening) slapper dan ooit ! Regelmatig een "KNNV-sfeertje". Een krachtig bestuur (beslissingen durven nemen) kan hier m.i. verandering in brengen!"

Lex geeft op de volgende woorden kort antwoord;

VOGELS: "Hebben nog altijd m'n grootste interesse".

ONDERZOEKJES BINNEN DE VWG:"Moeten gestimuleerd worden. Bio-seccen
zijn daar verantwoordelijk voor".

CARIEN:"Leuk, sympathiek en veel-zijdig. Sterkste punt; is geen vogel-
fanaat! Vindt het anderzijds wel lekker om te fietsen en te
wandelen".

REUSEL:"Conservatief dorp, maar mooie omgeving en lekker dicht bij
de Belgische grens".

BIER:"Beetje tegen gedronken. Tegenwoordig liever een rode wijn of
een spatje".

FEESTEN:"Een welkome ontspanning in drukke tijden. Maar dan wel een
vrolijk swingfeest en geen kletspartijtje".

R.W.W.:"Te laag!! Pas f150,- in moeten leveren. Zo krijg ik nooit
een zeiss bij elkaar gespaard.

VAKANTIE:"Ook iemand die werkeloos is kan het druk hebben, tenminste
als ie dat wil. Ik ben dus eigenlijk "baanloos". Daarom
kan ik een lekkere vakantie op z'n tijd goed gebruiken.
Dan wel een ontspannings-vakantie en niet zo'n fanatieke
vogelsafari".

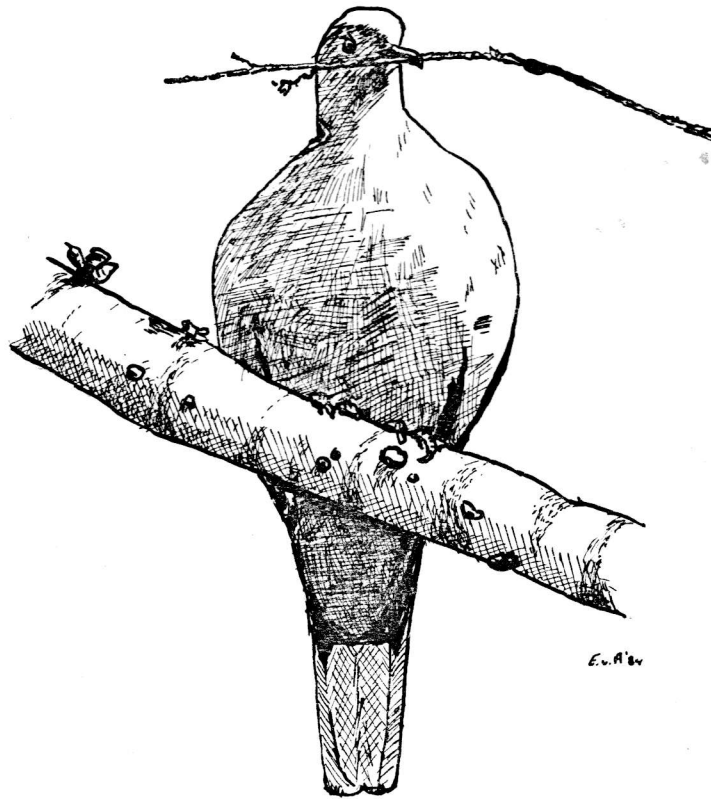
Op de vraag of ik hem nog iets vergeten ben te vragen antwoordt Lex.

"Waar erger ik me 't meeste aan?" antw:"Dat steeds weer blijkt dat
degenen die binnen de werkgroep het minste doen de meeste en afbouwenste
kritiek hebben! Maar ja, logisch zij weten niet wat het inhoudt actief
ipv passief met de VWG bezig te zijn. Ze zien niet in dat er wel eens
iets mis kan gaan ook al gebeurt alles op vrijwillige basis.

Lex bedankt voor dit interview en laten we hopen dat de mensen jou
wat beter hebben leren kennen. En succes met het volgende slachtoffer!

groetjes

RENÉE

De tekeningen in dit nummer zijn van Ernest van Asseldonk!

vogelvaria

samenstelling: lex peeters

WAARNEMING VAN VERMOEDELIJKE ALBINO KOKMEEUW.

Op 21-04-'85 bevonden enkele mensen, waaronder Hein Prinsen en Pierre van de Wielen, zich bij de Kokmeeuw-kolonie te Budeldorplein.

Om 13.40 uur vloog daar een Meeuw op, die geheel wit leek te zijn! In eerste instantie werd hij op c.a. 50 meter, maar later op c.a. 200 meter afstand waargenomen met een 10 x 40-kijker en een 20 x 60-telescoop (Kowa-zoom).

Beschrijving:

- Kop.
Wit, uitgezonderd een iets vale vlek achter het oog.
- Snavel.
Vorm: als Kokmeeuw.
Kleur: Rossig, zonder tekening, niet hel-rood als bij Zwartkopmeeuw.
- Poten.
Alleen in vlucht gezien. Donkere kleur.
- Vleugels.
Vorm: Staken in zit-positie voorbij de staart uit en werden schuin omhoog gedragen (vergelijkbaar met Stern-achtigen).
Kleur: Geheel zuiver wit, zonder tekening.
- Rug.
Met kijker: zuiver wit.
Met telescoop: een licht grijze gloed zichtbaar.
- Algeheel uiterlijk.
Zelfde vorm en grootte als Kokmeeuw.
- Gedrag.
Op het water zeer druk fouragerend en rondjes-draaiend.
Zat dieper ineengedoken dan de aanwezige Kokmeeuwen.
- Vergelijkingsmogelijkheden.
Behalve Kokmeeuwen waren ook Zilver-, Storm- en 4 Zwartkopmeeuwen in de directe omgeving aanwezig.

Een en ander pleit voor een adulte Zwartkopmeeuw in winterkleed, maar deze mogelijkheid valt af, gezien het feit dat de snavel niet zwaarder was dan die van een Kokmeeuw.
Resteert eigenlijk uitsluitend de mogelijkheid van een albino Kokmeeuw. Of voldoet de beschrijving aan een bastaard Kokmeeuw-Zwartkopmeeuw? Suggesties zijn welkom bij de redactie.

DIVERSE WAARNEMINGEN VAN SLECHTVALK(EN) OP DE STRABRECHTSE HEIDE.

Op 27-01-'85 zagen enkele mensen, waaronder Pierre van de Wielen, 2 adulte Slechtvalken boven het Starven op de Strabrechtse heide. Het betrof 2 vrouwtjes! Na een tijdje thermieken verdwenen de vogels in oostelijke richting.

Kees Hendriks zag een paar dagen later 1 ex. bij het Beuven.

Op 16-04-'85 tenslotte, werd tijdens de Kempische watervogeltelling een vrouwtje Slechtvalk waargenomen bij het Beuven, nu door Piet van Happen. Of er een relatie bestaat tussen de waarnemingen is niet bekend.

LATE WAARNEMING VAN EEN PAARTJE KEPEN IN EINDHOVEN.

In het kader van "de Stadsvogelinventarisatie" heb ik dit jaar het T.H.-terrein te Eindhoven onderzocht op broedvogels. Op dit terrein verbleven tot begin april nog regelmatig gemengde groepen van Sijs, Vink en Keep. De vogel bevond zich op een plaats waar tijdens vorige bezoeken slechts enkele Vinken gezien werden. Op 29 april (5de bezoek) bevond de Keep, die inmiddels geheel in broedkleed was, zich in gezelschap van een vrouwtje. Daar de meeste Kepen in de Kempen rond deze tijd verdwenen zijn, werd de waarneemingsplaats wat meer in de gaten gehouden. Opvallend was, dat het paartje zich zonder uitzondering steeds op dezelfde plaats ophield. Deze plek, gelegen langs de Dommel, bestond voor het grootste gedeelte uit bosplantsoen van Els en Es met een vrij open struiklaag van o.a. Vogelkers, Vlier en opslag van Iep. Het paartje bevond zich steeds binnen een cirkel met een straal van hoogstens 20 meter, waarbij het mannetje, dat in tegenstelling tot het vrouwtje weinig schuw was, regelmatig in een grote Es zingend of (meestal) roepend werd waargenomen. De plaatstrouw was zo groot dat het mannetje (na een tip) tijdens de "Kempische soortenjagersrace" op 11 mei door de equipe Van Asseldonk, Heynen, Peeters en Post ook prompt werd ontdekt. Hetgeen overigens niet heeft mogen baten omdat o.a. de Kuifleeuwerikken, die op nog geen 400 meter van deze plek broeden, gemist werden!

Het vrouwtje van de Keep werd na 12 mei niet meer gezien. Op dezelfde plek bevond zich ook een territorium van de Vink. Tussen deze twee soorten werd geen enkele agressie geconstateerd. Daar de Keep ook vaak op de grond fourageerde, bestond er waarschijnlijk geen voedselconcurrentie. Eén keer (op 20 mei) bevond de Keep zich, druk fouragerend tussen de bladeren van een Berk, op enige afstand van de bekende plek. Het mannetje werd hier ontdekt doordat het een hard "schriet schriet" liet horen. Na enige minuten vloog het weer naar de oude plek terug.

Tijdens het eerst volgende bezoek op 05 juni werd het mannetje voor het laatst gezien. Op 18 juni en 28 juli werd het terrein voor het laatst bezocht. Vanwege het slechte weer en het kleine aantal bezoeken na 05 juni is de aanwezigheid van het mannetje, en misschien ook het vrouwtje, mogelijk onopgemerkt gebleven. Het is echter waarschijnlijker dat de vogels weggetrokken zijn. Van Dijk schrijft in de S.O.V.O.N.-broedvogelatlas dat vogels die tot ver in mei zingend worden waargenomen, nog weg kunnen trekken om in noordelijke streken tot broeden te komen.

Ten slotte zij nog vermeldt dat het hier, vanwege de geringe schuwheid van het mannetje, mogelijk om een voormalige kooivogel ging.

Jack Bos.

"STADSVOGELPROJECT-EXCURSIE" 12 MEI.

Op 12 mei 1985 vond tussen 6.00 - en 9.30 uur een excursie plaats in het kader van het "Stadsvogelproject". Deelnemers waren: Rob Arends, Erik Bergmeester, Henk Munsters, Guus Nas en Willem Veenhuizen.

Met redelijk weer zijn we de excursie gestard nabij het Diaconessenziekenhuis, om van daaruit langs de linkeroever van de Dommel naar de Orpheuslaan te gaan. Op dit traject hoorden en zagen we Tuinfluiter, Zwartkop, Fitis, Tjiftjaf, Pimpelmees, Waterhoen, Koolmees, Boomkruiper, 1 Grote Bonte Specht (in dun Eikje) en de moeilijk te ontdekken Kleine bonte Specht.

Daarna zijn we langs de Karpendonkse Plas, een stukje door het Villapark Karpendonk richting Javalaan gelopen. Nabij de Larixbosjes hoorden we Nachtegaal, Boomkruiper (langs Villa's), Gekraagde Roodstaart, Witte Kwikstaart, Ringmus, Matkopmees, Staartmees en op de verre achtergrond zelfs een Zwarte Specht (waarschijnlijk afkomstig van het Eckartse bos). Op de Karpendonkse plas bevond zich weinig opvallends: Blauwe Reiger, 3 mannetjes Kuifeend, 1 Fuut, 3 Meerkoeten.

Vervolgens liep de route langs de bosjes van de IJzeren man via de Helmondse weg en de Prof. Dorgelolaan naar de T.H.-terreinen. Langs de betonrand van de IJzeren man liepen 2 Oeverlopers. Verder merkten we veel Zwartkoppen en Tuinfluiters, enkele Kuifmezen, Bosrietzangers, Grasmussen, Braamsluipers en 3 prachtige Bonte Vliegenvangers (die niet zongen) op. Op het T.H.-terrein zagen we nog Grote Lijster, Torenvalk en enkele overvliegende Boerenzwaluwen en Gierzwaluwen.

De meer gewone soorten als Winterkoning, Huismus, Heggemus, Vink, Groenling, Ekster, Kauw, Zwarte Kraai, Houtduif, Turkse Tortel, Holenduif, Spreeuw en Merel waren natuurlijk ook van de partij.

Het verwonderde ons dat we geen Spotvogel, Vlaamse Gaai en Huiszwaluw hebben ontdekt.

Willem Veenhuizen.

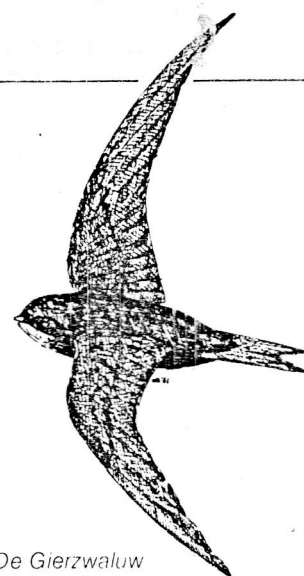
TH-terrein rijk aan vogels

Het gebied tussen de Kennedylaan, rondweg en de Helmondweg is rijker aan vogels dan menig park. Sjack Bos, HTS-er mileutechnologie en fervent vogelbestudeerder constateerde dat tijdens een inventarisatie die hij van dit gebied aan het maken is. Zo wordt er op het TH-terrein gebroed door een Ransuil, een Torenvalk en door een zeldzaam grote kolonie gierzwaluwen. Ook zitten er vier nachtegalen, diverse soorten spechten en een grote verscheidenheid aan kleine zangvogels. Deze zomer hoopt Sjack zijn onderzoek af te ronden.

Walter van Hulst

'De Dommelvallei is rijk aan flora en fauna, dat wil zeggen dat er ook voor vogels veel voedsel aanwezig is. Bovendien is het hier een rustige omgeving, vooral 's avonds. Ook het feit dat er permanent bewaking is, speelt daarbij wellicht een rol', zo verklaart Sjack Bos de verrassend grote variatie in de gevleugelde vrienden op het TH-terrein. Als hobby bestudeert hij vogels. Hij consta-

teert hun aanwezigheid, doet tellingen, speurt naar broedplaatsen en maakt studie van hun gedrag. Al enige jaren geleden trok het hoofdgebouw van de TH zijn aandacht door de aanwezigheid van een vrij grote kolonie broedende gierzwaluwen. Erg zeldzaam is deze vogel in Nederland niet, maar broedende kolonies van enige tientallen paren schijnen in ons land niet vaak voor te komen. Aan een broedplaats stelt deze toch wel bijzondere species namelijk de eis dat

De Gierzwaluw

het een holte in een bouwwerk moet zijn een vrije open ruimte onder de nestopening. Immers vanwege hun zwak ontwikkelde poten verlaten deze vogels met een soort van vrije val hun nest. Liefst negen maanden lang verblijven de gierzwaluwen in het lucht-ruim. Eten, slapen en zelfs paren doen ze in de lucht. Alleen voor het broeden zijn ze drie maanden 'aan de grond'.

De onderste betonnen rand van het hoofdgebouw blijkt uitstekend aan de eisen voor een broedplaats te voldoen. Eind april, begin mei strijken de eerste gierzwaluwen neer in het Eindhovense. Eind juli, begin augustus zijn de laatste families weer vertrokken voor een lang verblijf hoog in de lucht. Mede door zijn observaties van deze bijzondere zwaluwkolonie raakte Sjack Bos geïnteresseerd in het TH-gebied als broedterrein voor vogels. Hij hoopt de inventarisatieklus deze zomer af te kunnen ronden.

Foto: Rene Manders (van de Meulenhof)

Sjack Bos (l) bestudeert met enkele collega's het gedrag van gierzwaluwen die tegen het hoofdgebouw nestelen.

WAARNEMING ENGELSE GELE KWIKSTAART IN DE KEMPEN.

Op 03-04-'85 zag Olaf Schouwenaars om 14.30 uur een "gele" Kwikstaart op een braakliggende akker achter de klotputten ten zuidwesten van Eindhoven. De vogel bevond zich in eerste instantie tussen c.a. 25 Witte Kwikstaarten, maar vloog na verloop van tijd op, om op c.a. 15 meter afstand van de waarnemer weer in te vallen.

De kwikstaart was niet schuw en kon met de "Peterson" in de hand goed bekeken en vergeleken worden. De vogel was zichtbaar kleiner dan de Witte Kwikstaarten; buiten een gele oogstreep was de kop geel-groen, welke kleur tot op de rug doorliep.

Deze kenmerken lieten er geen twijfel over bestaan hier met een Engelse Gele Kwikstaart te maken te hebben.

Het was deze dag helder weer, er was veel zon en de temperatuur liep op tot 20 graden C.

De Kempen kent slechts zeer weinig waarnemingen van deze ondersoort. Bovendien is de datum vrij vroeg. Engelse Gele Kwikstaarten kunnen weliswaar vanaf eind maart in Nederland worden waargenomen, maar vergelijk de reeks van voorjaars-waarnemingen, die de Avifauna van Noord-Brabant '67 (van Erve c.s.) geeft:

- 29-03-'59: 4 ex. Tilburg (Vogeljaar 7,208)
- 24-04-'63: 1 ex. Eindhoven (Limosa 38,56)
- 27-04-'63: 1 ex. Udenhout (Limosa 38,56)
- 28-04-'65: 1 ex. Tilburg (Kuiper)
- 23-05-'64: 1 ex. Esch (Limosa 39,71)
- 04-06-'60: 1 ex. Biesbosch (Limosa 36,35)

WAARNEMINGEN VAN ZWERVENDE KORHAAN.

In het voorjaar van 1982 kwam een einde aan de Korhoender-populatie van de Reuselse Moeren.

Op 15-04-'85 zag Wim van de Voort bij Ter Moeren, een voormalige baltsplaats hier, een Korhaan! De vogel vloog opgeschrikt het reservaat in. Ondanks de oplettendheid van enkele mensen werd de haan nadien gedurende 10 dagen niet meer gezien. Hierbij dient vermeld te worden dat de kern van het gebied niet werd bezocht.

Op 25-04-'85 zag Pierre v.d. Wielen de vogel terug, wederom bij Ter Moeren.

Op 15-04-'85, dus op de dag van de eerste waarneming bij de Reuselse Moeren, zagen jagers een Korhaan bij het Beleven te Reusel. Op 17-04 werd deze vogel hier door Pierre v.d. Wielen bolderend gehoord!

Het Beleven kent enkele incidentele waarnemingen van Korhoenders uit de tijd dat deze soort nog op de nabij gelegen Moerbleek broedde !

De afstand tussen de Reuselse Moeren en het Beleven bedraagt in vogelvlucht $6\frac{1}{2}$ kilometer. De mogelijkheid is dus groot dat de waarnemingen betrekking hebben gehad op een en dezelfde vogel, die in de omgeving van Reusel rondzwierf of tussen beide gebieden pendelde.

Met betrekking tot migratie-bewegingen van het vrij plaatsgebonden Korhoen, bestaan er weinig gegevens!

WAARNEMING VAN EEN PAARTJE KROONEENDEN OP DE VALKENSWAARDSE VISVIJVERS.

Op 11-05-'85 bevonden Ernest van Asseldonk, Tom Heynen, Lex Peeters en Frans Post zich bij de Valkenswaardse visvijvers.

Op het zogenaamde "Zuidven" werd de aandacht gevestigd op 2 Duikeenden aan de overzijde op de plas. Met behulp van 2 telescopen kon worden vastgesteld, dat het een paartje Krooneenden betrof.

Hoewel beide vogels geen kleurafwijkingen of afwijkend gedrag vertoonden moet bij deze waarneming rekening worden gehouden met de mogelijkheid van ontsnapte kooivogels. Temeer omdat Krooneenden vaak in gevangenschap worden gehouden en de soort als doortrekker in de Kempen "zeer zeldzaam" is.

1-ste BROEDGEVAL GLANSKOP IN DE KEMPEN.

Het is voor velen al lang een raadsel! Waarom zijn Glanskop en Boomklever in Zuidoost-Brabant zo zeldzaam? Gebrek aan geschikt biotoop kan niet de enige rede zijn. In ideale bossen als Hertgang-Welleseind en het Heezerbos behaald de Boomklever een zeer lage dichtheid in vergelijking met overeenkomstige biotopen in het grootste deel van overig Nederland. En van de Glanskop werd in de Kempen nog nooit een broedgeval vastgesteld. Een incidenteel broedgeval van deze soort kan natuurlijk wel eens aan de aandacht zijn ontsnapt, want de determinatieverschillen met de Matkop levert voor veel mensen nogal wat problemen op, maar onlangs is het eerste zekere broedgeval van de Glanskop in de Kempen een feit geworden. Onderstaand verslag is opgesteld aan de hand van gegevens van Pierre van de Wielen (P.v.d.W.) en Lex Peeters (L.P.).

- 06-04: Een excursie van de A.C.J.N. ontdekt in sektor 1 van de Hertgang 2 Glanskoppen. Door de kenmerkende zang en roep vestigen ze de aandacht op zich. De vogels verblijven voortdurend bij een oude boomstronk, waarin ze aan een holte hakken.
- 24-04: L.P. gaat op aanwijzingen van P.v.d.W. op zoek naar de stronk. De stronk wordt niet gevonden, de Glanskoppen wel! De vogels zingen niet, maar roepen zeer fanatiek. Zij houden zich steeds op in de Klimop-begroeiing en sjouwen met nestmateriaal, voornamelijk pluimpjes.
- 03-05: P.v.d.W. treft de vogels in sektor 1, maar op een andere plaats dan op 06-04. Wederom wordt niet gezongen, wel geroepen! Evenals op 24-04 bevinden de Glanskoppen nu in de Klimop-begroeiing.
- 15-05: P.v.d.W. ziet 1 van de Glanskoppen toch weer bij de boomstronk. De vogel vliegt regelmatig met voedsel aan, om vervolgens in de holte van de stronk te verdwijnen. Binnen bevindt zich kennelijk een broedend vrouwtje of er zijn reeds jongen!
- 01-06: Bij de stronk bevindt zich een fel alarmerende Glanskop! P.v.d.W. ontdekt nu ook een jonge vogel, die maximaal een week is uitgevlogen. Even later wordt nog een alarmerende oudervogel gehoord op c.a. 150 meter afstand van de broedplaats.

AFWIJKEND GEKLEURDE KNEU.

Op 06-05-'85 hoor ik aan een kaalkap tussen Goor & Flaes het zingen van een Kneu. Omdat het geknutter mij een beetje monotoon overkomt, besluit ik de vogel op te zoeken. Met weinig moeite ontdek ik de mannelijke Kneu samen met 2 vrouwtjes in de kruin van een vrij kale Eik. Meteen vallen me twee merkwaardige kleurafwijkingen op! De vogel heeft spierwitte wangen en de borst plus volledige buik, dus de totale onderzijde, zijn rood-rossig van kleur. Hierdoor komt de vogel heel anders over dan een mannetje Kneu. Alle andere kenmerken waren echter normaal aanwezig! Mogelijk betrof het een ontsnapte, gekweekte mengvorm.

Lex.

WAARNEMING HOP IN BEERSE BROEK.

Vorig jaar werd in een kort artikel onder deze rubriek, kenbaar gemaakt dat we de Hop de laatste jaren weer kunnen aanmerken als een "zeldzame, doch jaarlijkse doortrekker" in de Kempen!

Ook in het voorjaar van 1985 is weer een waarneming bekend geworden:

- Op 15-05 hoorde Pierre v.d. Wielen in de Beerse Broek een geluid dat hem onbekend in de oren klonk. Na een tijdje zoeken vloog een Hop van 'm vandaan!

GROTE CONCENTRATIE GRUTTO'S OP DE LANDSCHOTSE HEIDE.

De meeste jaren arriveren de eerste Grutto's in de Kempen tijdens de tweede helft van februari. De strenge winter, die tot medio-februari het weerbeeld in vrijwel geheel Europa bepaalde, was er waarschijnlijk de oorzaak voor, dat de terugtrek in 1985 pas begin maart op gang kwam. Maar toen ging het ook meteen erg snel.

Op 08-03 telden enkele mensen bij het Kromven (Landschotse heide) reeds c.a. 450 ex. en een dag later, op 09-03-'85, kwamen bij het zelfde ven tenminste 900 ex. overnachten.

Een concentratie van deze orde van grootte is zelfs voor dit deel van de Kempen, waar in het voorjaar en vroege najaar wel eens vaker enkele honderden Grutto's bijeen gezien worden, een uitzondering!

Ter vergelijking:

Uit het voorjaar zijn dit de twee grootste groepen:

- 03-03-'78: 400 ex. omgeving Neterselse Heide
- 15-03-'79: 200 ex. idem.

En vervolgens hieronder een overzicht van de concentraties in het vroege najaar (juli), die over het algemeen veel omvangrijker zijn:

- 18-06-'66: 500 ex. Omgeving Neterselse heide
- 23-06-'66: 1500 ex. idem (verdeeld over 3 groepen)
- 11-06-'77: 650 ex. idem
- 12-06-'77: 557 ex. idem
- 25-06-'78: 455 ex. idem

Lex.

OPNIEUW WAARNEMING KUIFDUIKER BIJ GOOR & FLAES.

Op 19-04-'85 bevond ik me bij het Goorven. Met een 20 x vergroting van een Kowa-zoomtelescoop ontdekte ik in de linkerhoek van de Noordzijde een kleine Fuut-achtige die t.o.v. de aanwezige Georde Futen een afwijkende koptekening had.

De oorpluimen waren groter, meer naar boven gericht en staken zelfs iets achter de kop uit. Toen ik dit exemplaar met een Georde fuut vergeleek zag ik dat het profiel tussen beide verschilde. Ik had hier mogelijk met een Kuifduiker te doen.

Na raadpleging van de "Peterson" werd de telescoop ingezoomd tot 60 x. Nu waren ook andere, in het boek aangeduide kenmerken duidelijk zichtbaar: (donker)kastagne-bruine hals, borst en flanken; geen hoog voorhoofd; rechte snavel i.p.v. opgewipt. Of de oorpluimen ook voor 't oog doorliepen tot aan de snavel was niet goed zichtbaar!

De Kuifduiker dook voortdurend en ving telkens kleine Waterdiertjes (torretjes?) die hij eerst onderdompelde, alvorens ze op te eten.

Hein Prinsen.

Op 20-04-'85 werd de Kuifduiker opnieuw gezien, nu door Pierre v.d. Wielen. Hij kon onder goede omstandigheden (de vogel bevond zich vooraan op het ven) aanschouwen hoe avances tot baltsen werden gedaan bij een Georde Fuut.

Op 24-04-'85 kon Lex Peeters de Kuifduiker niet gevonden krijgen.

Op 28-04-'85 bleek de vogel toch nog aanwezig. Waarnemers waren nu Hein prinsen, Bas Ruter en Pierre van de Wielen.

Het betreft de vierde waarneming van een Kuifduiker voor het Goor- & Flaes-reservaat. Eerdere waarnemingen zijn:

- 07 tot 10-04-'61: Eerst een paartje (volop baltsend), later een solitair exemplaar (A.Wittgen)
- 18-08-'73 : 1 ex. (Winterkleed), vooraan op Goorven (J.v.Kessel)
- 16-05-'83 : 1 ex. (Prachtkleed), tussen 13 Georde Futen op de ven-netjes ten westen van het Goorven (Even baltsend met Georde Fuut) (L.Peeters).

ZEER VROEGE WAARNEMING KWARTEL.

Op 04-04-'85 reed Wim v.d. Voort 's nachts in de omgeving van de visvijver te Bladel. Op een gegeven moment kreeg hij in de lichtbundel van de koplampen een vogel te zien die vanuit Naaldbos het zandpad opliep. Gedurende enkele minuten kon hij de vogel prima observeren vanaf enkele meters afstand. Het betrof onmiskenbaar een Kwartel!

Toen Wim dit exemplaar uiteindelijk nog iets dichterbij trachtte te benaderen vloog de Kwartel op en scheurde rakelings voor de voorruit door, over de auto heen, om vervolgens in het bos weer in te vallen!

Normaal worden in Nederland de eerste Kwartels eind april, begin mei gehoord. De Avifauna van Noord-Brabant '67 (van Erve c.s.) geeft als vroegste data:

- 26-02-'64: Steenberg (Vogeljaar 13: 532)
- 08-03-'59: Oosterhout (Vogeljaar 7: 151)
- 15-03-'61: Stiphout (Van Aerle)
- 24-04-'34
of '35: Mierlo (Van Aerle)

BROEDSEIZOEN 1985, GOORVEN & FLAES.

Fuut.

Vorig jaar bracht voor het eerst sinds c.a. 25 jaar een paartje Futen jongen groot binnen het Goor- & Flaesreservaat. Dat broedgeval kreeg dit jaar vervolg in de vorm van een waarschijnlijk en een zeker broedgeval.

In het westelijke deel van de Flaes hield zich voortdurend een koppel op binnen de straal van enkele meters bij een rietkraag. Waarschijnlijk hadden de vogels hier hun territorium en bevond zich in het riet hun nest. Eén van beide Futen verdween althans regelmatig op steeds dezelfde plek in de begroeiing. De broedverdachte waarnemingen vonden plaats tussen 06-05 en 03-06-'85. Nadien werd het gebied helaas niet meer door mij bezocht, zodat eventueel broedsucces onbekend is gebleven.

Op 24-04 bevond zich op het Goorven 1 Fuut opvallend veel in de noordoost-hoek van het ven. Op een gegeven moment sjuowde de vogel nestmateriaal aan naar een flinke pol Pitrus, die ver boven het wateroppervlak uitstak. Een tweede ex. werd die dag niet opgemerkt. Latere bezoeken wezen uit dat dit nestelen gestaakt was.

Wel vond een broedgeval plaats aan de oost-zijde van het Goorven. Resultaat: 1 volgroeid onv. ex.

Geoorde Fuut.

Het gaat erg goed met de Geoorde Fuut in het Goor- & Flaesreservaat.

In het kort nog eens de ontwikkeling van de populatie met ingang van de invasie van 1983! Dat jaar waren 17 paar aanwezig: 15 paar broedden succesvol, 1 broedsel mislukte en 1 paar overzomerde. In 1984 waren 15 paar aanwezig: Van 14 paar werden toen jongen gezien. Eén van die paren had een tweede broedsel.

In 1985 hielden zich liefst 19 paar (38 ex!) binnen het reservaat op: elk paar kwam tot broeden, 2 paar hadden zelfs een tweede broedsel. In eerste instantie kregen de Geoorde Futen tenminste 36 juv., waarvan uiteindelijk c.a. 25 ex. zijn grootgekomen!

De territoria-verdeling was als volgt: Flaes 5 paar; Goorven 11 paar; Vennetje ten westen van het Goorven 3 paar.

Ook uit overig Nederland bereiken mij m.b.t. het broeden van Geoorde Futen zeer positieve berichten!

Roerdomp.

In een eerder artikel in de Blauwe Klauwier interpreteerde ik de aanwezigheid van een Roerdomp bij de Flaes als "een ongepaard mannetje" of "een mogelijke broedpoging!" Rede daartoe was het feit dat de vogel c.a. 2 weken lang (tussen 07-04 en 19-04) zeer fanatiek en op elk moment van de dag riep, terwijl de vogel ondanks regelmatige bezoeken nadien helemaal niet meer gehoord werd. Later werden van Henk Sierdsema uit Tilburg aanvullende waarnemingen ontvangen die de mogelijkheid van een broedgeval toch weer wat meer kracht bij zetten. Zo hoorde hij de Roerdomp ook nog op 29-04 en zag hij een ex. (mogelijk een doortrekker) op 06-09-'84 bij de Flaes!

We moeten niet uit het oog verliezen, dat een Roerdomp die zich eenmaal gevestigd heeft en een partner vindt, bij het produceren van geluid nog slechts weinig baat heeft. Zeker wanneer in de omgeving geen soortgenoten broeden.

Om deze rede is ook voor 1985 een broedgeval niet uitgesloten. De geschiedenis van 1984 herhaalde zich: Tussen 16-04 en 24-04-'85 bevond zich een zeer fanatiek zingend ex. in de rietkraag van de Flaes. Nadien geen waarnemingen meer, maar het gebied werd dan ook tot begin mei niet meer bezocht!

Misschien dus een nieuwe vestiging van deze Reiger-achtige in het Goor- & Flaesreservaat en dat dan na 15 jaar!.....

Bergeend.

De Bergeenden-historie van Goor- & Flaes beleefde dit jaar een minder positief vervolg.

In het kort nog eens het verloop: 1981: 1 broedgeval (1ste voor de Kempen)
1982: onbekend
1983: 2 broedgevallen
1984: tenm. 3 broedgevallen.

In 1985 werden slechts enkele waarnemingen van de soort gedaan, waarvan er een paar verdacht waren. Bijvoorbeeld de waarneming van 03-06-'85 toen zich op het vennetje ten westen van het Goorven een roepend mannetje bevond. Na verloop van tijd verscheen eerst 1, en daarna nog een 2de vrouwtje uit de oeverbegroeiing. Wat later op de dag werd geconstateerd dat het mannetje regelmatig tussen betreffend ven en de Hazenkolk op en neer pendelde, hetgeen in de "broedjaren" ook een opvallend verschijnsel was! Mogelijk hield zich in de omgeving van de Hazenkolk ook nog een vrouwtje op. Ondanks goede oplettendheid werden dit jaar echter geen juv. of volgroeide onv. Bergeenden gezien.

Zwartkopmeeuw.

In 1985 werden twee lokatie's van de Zwartkopmeeuw bekend! Eén aan de Noordzijde van de Flaes en één in de omgeving van het eilandje in het ven ten westen van het Goorven, waarop de soort de laatste jaren steevast broedt. Op geen van beide plaatsen kon dit jaar echter met zekerheid broeden worden vastgesteld! De vogels waren bij vrijwel elk bezoek in de buurt aanwezig maar werden nooit in broedhouding gezien, laat staan dat jongen werden waargenomen!

Tureluur.

Evenals andere jaren broedde weer 1 paartje Tureluurs op de aangrenzende Spreeuwelse heide.

BROEDSEIZOEN 1985, LANDSCHOTSE HEIDE.

1985 was voor de Landschotse heide zeker geen slecht broedseizoen. Dit houdt zonder twijfel voor een deel verband met het regenachtige voorjaar, waardoor het terrein plaatselijk nat tot zeer nat was!

Fuut.

De Fuut broedde succesvol met 4-5 paar, hetgeen ons herinnert aan 1982 toen de soort na 12 jaar voor het eerst weer jongen groot bracht op de Landschotse heide: 4 paar kwamen toen tot broeden.

In 1983 vond een mogelijk- en in 1984 1 zeker broedgeval plaats.

Waterral.

Van de Waterral werden in 1985 tenminste 3 territoria vastgesteld. 2-3 paar hielden zich op in het moerasachtige terrein ten zuidoosten van de Keyenhurk, 1 paar werd regelmatig roepend aangetroffen in de bocht die zich in de oostzijde van de Keyenhurk bevindt.

Hoewel omtrent het voorkomen van de Waterral op de Landschotse heide erg weinig bekend is, mag worden aangenomen dat de soort hier regelmatig, dan niet jaarlijks broedt. 3-4 paar, zoals in 1985, lijkt me echter eerder uitzondering dan regel.

Korhoen.

Hoewel het op de Landschotse heide met het Korhoen minder snel bergafwaards is gegaan dan in de meeste andere gebieden wordt de situatie toch ook hier zeer verontrustend. Onderstaand overzichtje illustreert dat voldoende.

Aantal bolderende Korhanen (in het voorjaar) op de Landschotse heide.

1981	1982	1983	1984	1985
6	5	4	5	4

Wulp.

In 1982 karteerde ik het aantal territoria van de Wulp op de Landschotse heide. De conclusie was toen, dat 14 paren op deze heide broedden! Dit jaar werd die inventarisatie herhaald. Resultaat: 10 broedparen.

Tureluur.

De Tureluur was eind zeventiger, begin tachtiger jaren altijd met 3-4 broedpaartjes op de Landschotse heide vertegenwoordigd. Waarschijnlijk tengevolge van een reeks natte voorjaren kwam daar met ingang van 1983 verandering in. 5 paartjes werden dat jaar geteld. In 1984 zag het er helemaal rooskleurig uit, toen liefst 8 paartjes werden gekarteerd: 7 op de heide, 1 op de weilanden ten oosten van de heide.

De tellingen van 1985 tenslotte, leverde 6 broedparen op, waarvan wederom 1 paar een territorium op weiden ten oosten van de Landschotse heide had.

Zwarte Stern.

De Zwarte Stern lijkt op de Landschotse heide een ware Come-back te hebben gemaakt. In 1983 waren we zeer verheugd toen voor het eerst sinds 1977 weer met zekerheid Zwarte Sterns in het gebied nestelden. 2-3 paar hadden zich gevestigd bij het Withollandsvan.

In 1984 was er al sprake van echte kolonievorming. Op dezelfde plaats hadden nu reeds 7 paren hun nest.

Nu, in 1984, was er zelfs een spreiding van broedplaatsen. In totaal werden 12-14 nesten geteld waarvan er respectievelijk 7 bij het Withollandsvan, 2 bij het Berkvan, 2-3 bij het Kromvan en 1-2 bij de Keyenhurk te vinden waren.

Zwarte Specht.

In 1985 waren tijdens het broedseizoen 2 paar Zwarte Spechten aanwezig in de aangrenzende bossen. Deze zullen wellicht tot broeden zijn gekomen.

Blauwborst.

Vorig jaar stelde Geert Sanders liefst 5 zangposten van de Blauwborst vast: 3 binnen het moerasje ten zuidoosten van de Keyenhurk en 2 ten noorden van de visvijvers.

In 1985 werden 3 zangposten gekarteerd (allen binnen het moerasje).

Rietzanger.

Op 06-05-'85 zongen in het waterwilgen-struweel van "het Keyenhurk-moerasje" 2 Rietzangers. Helaas werd dit deel van het gebied later nog maar 1 x in de geschikte tijd bezocht, toen onder slechte weersomstandigheden en zonder succes. Broeden is daarom geenszins uitgesloten. Over het voorkomen van deze soort op de Landschotse heide is bij mijn weten tot dusverre niets bekend.

Roodborsttapuit.

Gedurende het broedseizoen van 1985 werden regelmatig 3 paartjes Roodborsttapuiten gelokaliseerd, steeds min of meer in dezelfde omgeving. We mogen er vanuit gaan dat het hier zeer waarschijnlijk broedparen betrof. Van tenminste 1 paar werden dan ook jongen waargenomen.

De soort komt niet eens jaarlijks op de Landschotse heide tot broeden. 3 paar is helemaal een uitzondering.

Lex Peeters.

Met dank aan Pierre van de Wielen voor belangrijke aanvullende gegevens.

Literatuur:

- Kessel J. van/ Tönissen C. ('73) Beheersplan Landschotse Heide (Losse Publicatie).
- Peeters L./ Bakermans M. ('82) Vogels van Goor & Flaes en omliggende heide. (losse publicatie).
- Peeters L. ('84) "1984, gelaagd broedseizoen voor Goor-& Flaes".
- "1984, geslaagd broedseizoen voor Landschotse heide" (Blauwe Klauwier: jg. 10, nr. 2)
- Peeters L. ('84) Vogels van Landgoed "De Utrecht", Landschotse heide en Beerse Broek. (Blauwe Klauwier; jg. 10 nr. 2)

OPVALLENDE DOORTREK VAN KLAPEKSTERS IN HET NAJAAR VAN 1984.

Inleiding.

Zoals al eens is aangekaart onder de rubriek "Vogelvaria", de Klapekster wordt in grote delen van Europa als maar schaarser en in de Kempen zien we daar een duidelijke afspiegeling van in de vorm van een afnemend aantal doortrekkers en overwinteraars! Van de talrijke winterkwartieren van Klapeksters, die de Kempen nog tot voor een paar jaar terug kende, zijn er uiteindelijk nog 2 regelmatig in gebruik: de Cartierheide en de Strabrechtse heide. Zagen we tot eind zeventiger- begin tachtiger jaren tijdens de trek op elk groter heideterrein wel eens een Klapekster, tegenwoordig is er in de Kempen weinig meer te bespeuren van doortrek. Opvallend was daarom de doortrek van deze soort in het najaar van 1984. Van overal uit de Kempen werden meldingen van Klapeksters gehoord. En ook in overig Nederland bleek een relatief sterke doortrek geconstateerd. Dit was voor mij aanleiding om de waarnemingen te gaan verzamelen. Uiteindelijk steunden behoorlijk wat mensen dit initiatief. In totaal werden 42 waarnemingen ontvangen uit de periode september t/m. december. Tesaamen hebben die betrekking op 12 gebieden.

Lex Peeters.

De waarnemers.

De volgende personen ben ik zeer erkentelijk voor het doorspelen van hun gegevens:

Ernest van Asseldonk, Marco Bakermans, Hans Cornelissen, Jeroen Cornelissen, Piet van Happen, Henk Hendriks, Tom Heynen, Henk Munsters, Lex Peeters, Frans Post, Hein Prinsen, Jo van de Voort, Pierre van de Wielen en Jan van der Winden.

De resultaten.

De eerste Klapekster werd waargenomen op 30-09-'84 op de Cartierheide. Het is misschien vermeldenswaardig dat dit heidegebied al diverse augustus en september-waarnemingen van Klapeksters op haar naam heeft staan, terwijl op andere terreinen de eerste exemplaren pas half oktober, begin november gezien worden. Zo verliep dat ook nu. Op de Strabrechtse heide werd op 17-10 het eerste ex. waargenomen, op de Neterselse heide gebeurde dat op 27-10. In de eerste helft van november was de Klapekster het wijdst over de Kempen verspreid. In 8 gebieden werd de soort toen gesignaleerd (zie overzichtskaartje periode 11). De piek vond plaats in de eerste week van november. De gegevens uit die periode hebben betrekking op tenminste 12 verschillende exemplaren. Op de Strabrechtse heide werd die piek iets eerder bereikt, te weten rond 28-10 toen liefst 6 ex. werden geteld. Dit is zelfs voor een uitgestrekt gebied als de Strabrechtse heide naar huidige begrippen een respectabel aantal! Bekijken we beide overzichtskaartjes die resp. betrekking hebben op periode 9 en 11, dan ontstaat het vermoeden dat de verspreiding over de rest van de Kempen zelfs vanuit de Strabrechtse heide, dus vanuit het oosten, heeft plaatsgevonden. Aan dit vermoeden moet op grond van het betrekkelijk kleine aantal gegevens natuurlijk weinig waarde worden gehecht.

De opvallende doortrek van Klapeksters in het najaar van 1985 resulteerde overigens niet in een groter aantal overwinteraars dan wat we tegenwoordig gewend zijn. Vanaf begin november nam het totale aantal ex. vrij snel af en eind november was de doortrek voorbij. Alleen de Strabrechtse heide en de Cartierheide, de laatste jaren de enige overwintergebieden in de Kempen, kenden daarna nog enkele winterwaarnemingen.

Ook de doortrek in het voorjaar van 1985 verliep normaal: slechts enkele incidentele waarnemingen werden bekend.

Nog twee belangrijke opmerkingen. De eerste betreft de tabel. Daarin worden 3 x twee gebieden bijeen vermeld. Dit is gedaan omdat is gebleken dat tussen die gebieden uitwisseling van Klapeksters bestaat. Bedoelt worden hier de Cartierheide en het Goorloop-reservaat op boswachterij Hapert, het Zwartven en de Moerbleek bij Hooge Mierde, de Grote Cirkel en de Reuselse Moeren bij Reusel. De tweede opmerking betreft de gebieden "de Malpie", "De Groote Heide", "Het Hageven", "Budeldorplein" en de "Oirschotse Heide". Hier worden tijdens de doortrekperiode wel eens Klapeksters waargenomen, maar in het najaar van 1985 werden zij niet of nauwelijks bezocht.

discussie.

Het doortrekverloop zoals dat te zien is in de tabel en de grafiek verloopt exact zoals in de literatuur beschreven. Alle literatuur maakt melding van doortrek van eind augustus tot half november. Latere waarnemingen zouden over het algemeen betrekking hebben op overwinteraars. In het handboek "Vogelinventarisatie" van Reynen c.s. ('85) is te lezen dat al vanaf half juni rondzwervende Klapeksters kunnen worden gezien en dat in sommige jaren een invasieachtig voorkomen optreedt. Dat laatste was dus waarschijnlijk in het najaar van 1984 't geval! De oorzaak voor het verschijnsel is mij niet bekend. Mogelijk houden de opvallende zwoele zuiderstormen die eind oktober het weerbeeld bepaalden ermee verband.

Tenslotte, voor al diegene voor wie het nog niet duidelijk is dat er überhaupt wel een sterkere doortrek als normaal plaats vond: zie de reeks plassentelgegevens. Bij de plassentellingen worden doorgaans ook de belangrijke waarnemingen uit de omgeving van de heidevennen genoteerd.

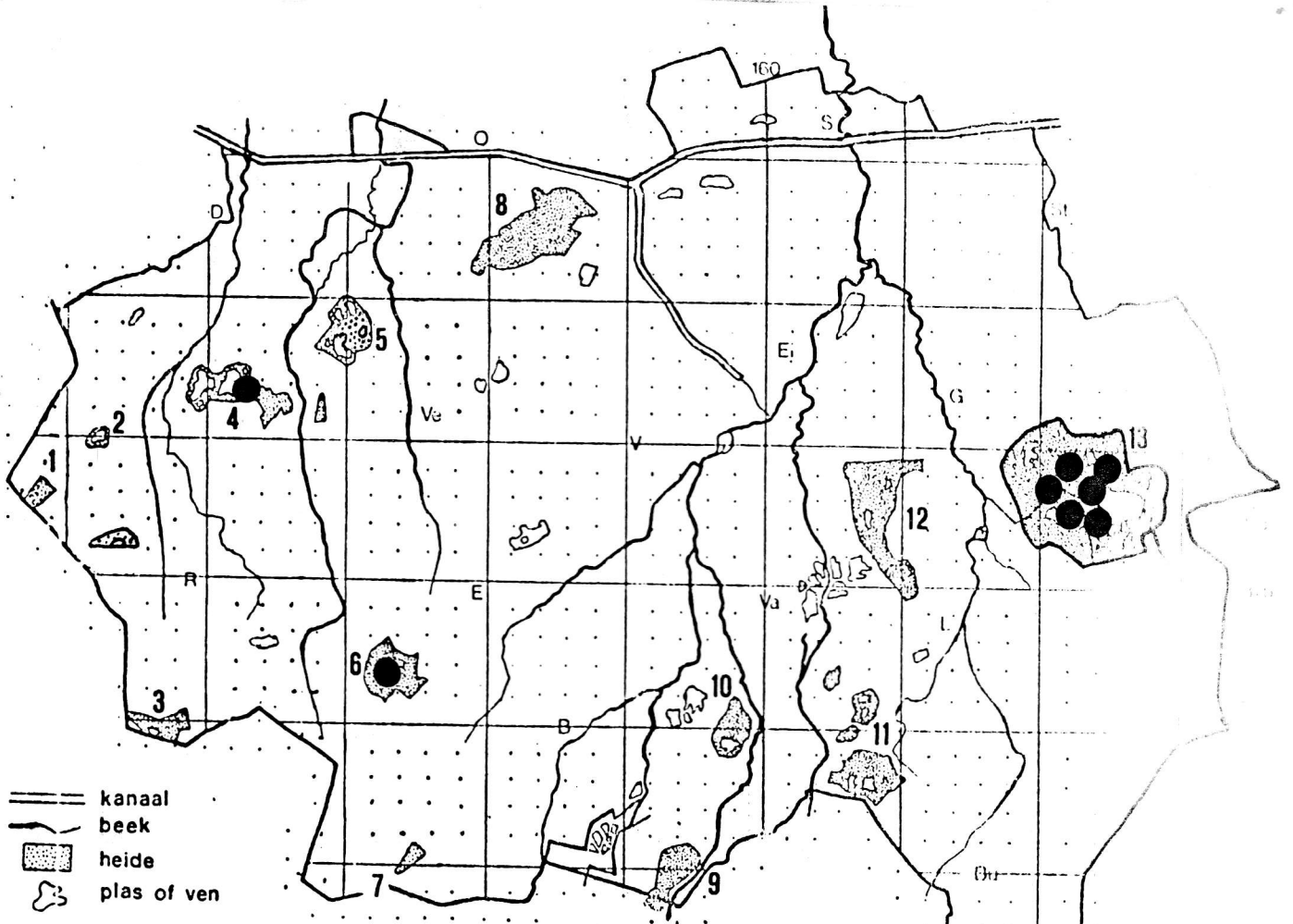
Literatuur.

- peeters L. ('84) - "Verliest de Klapekster zijn status als wintergast in de Kempen". Blauwe Klauwier j.g. 10 nr. 2.
- Reynen c.s. ('85) - Natuurbeheer in Nederland deel 3: "Vogelinventarisatie, achtergronden, richtlijnen en verslaggeving. Uitgave: Nederlandse Vereniging tot bescherming van Vogels, Zeist. Pudoc Wageningen.

Bij nevenstaande kaartjes: Werkgebied Vogelwerkgroep "De Kempen".
Ingetekend zijn de heidegebieden:
en de Klapeksters :

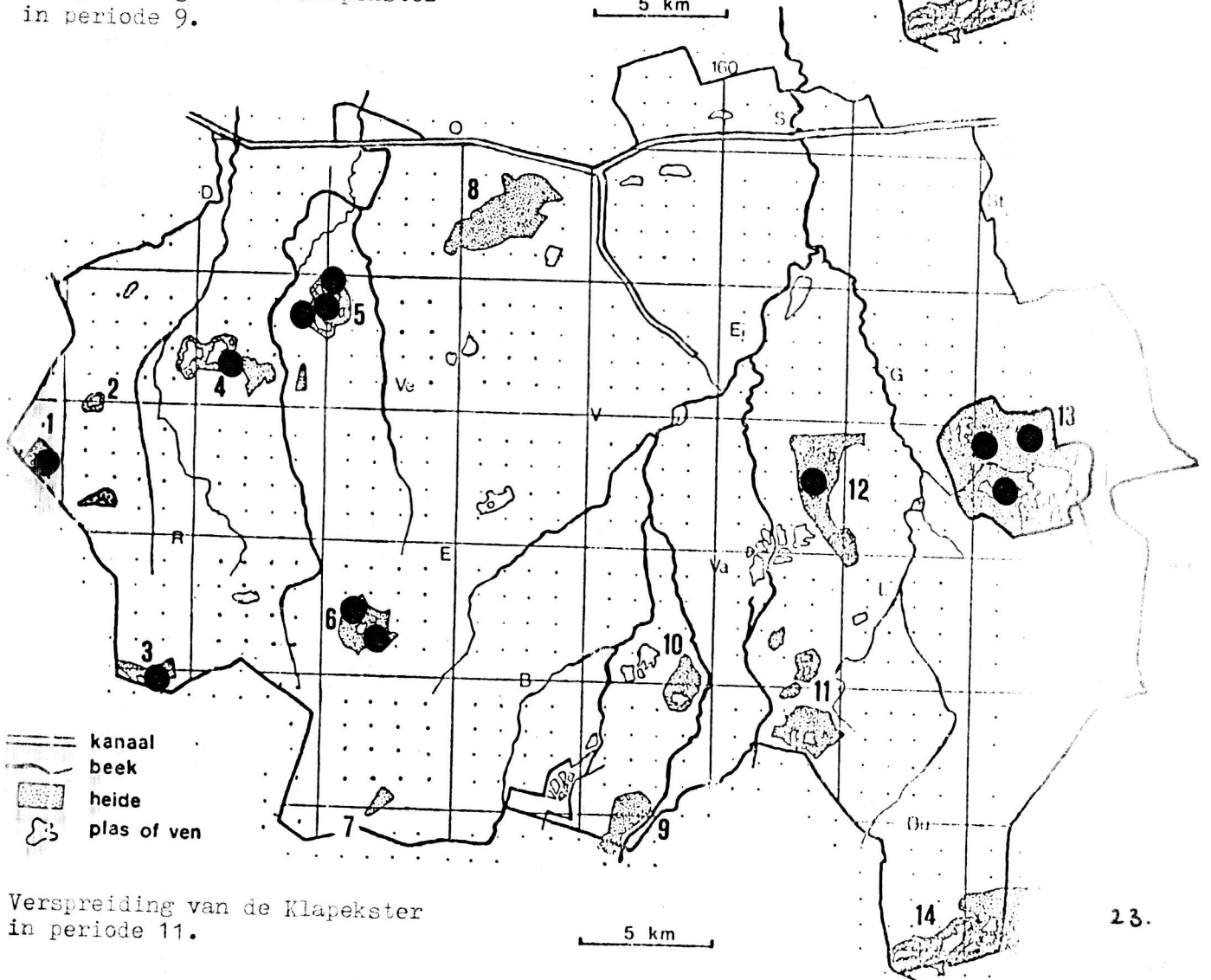
Betekenis van de cijfers en letters:

1: Moerbleek.	B : Bergeyk
2: Panneven.	Bu: Budel
3: Reuselse Moeren	D : Diessen
4: Neterselse - en Mispeleindse heide.	E : Eersel
5: Landschotse heide.	Ei: Eindhoven
6: Cartierheide.	G : Geldrop
7: Riebos en Stevensbergen.	L : Leende
8: Oirschotse heide.	R : Reusel
9: Hageven - Plateaux.	S : Son
10: Malpie.	St: Stiphout
11: Groote Heide.	So: Someren
12: Leenderheide	V : Veldhoven
13: Strabrechtse heide.	Va: Valkenswaard
14: Budeldorplein.	Ve: Vessem.

Verspreiding van de Klapekster in periode 9.

5 km

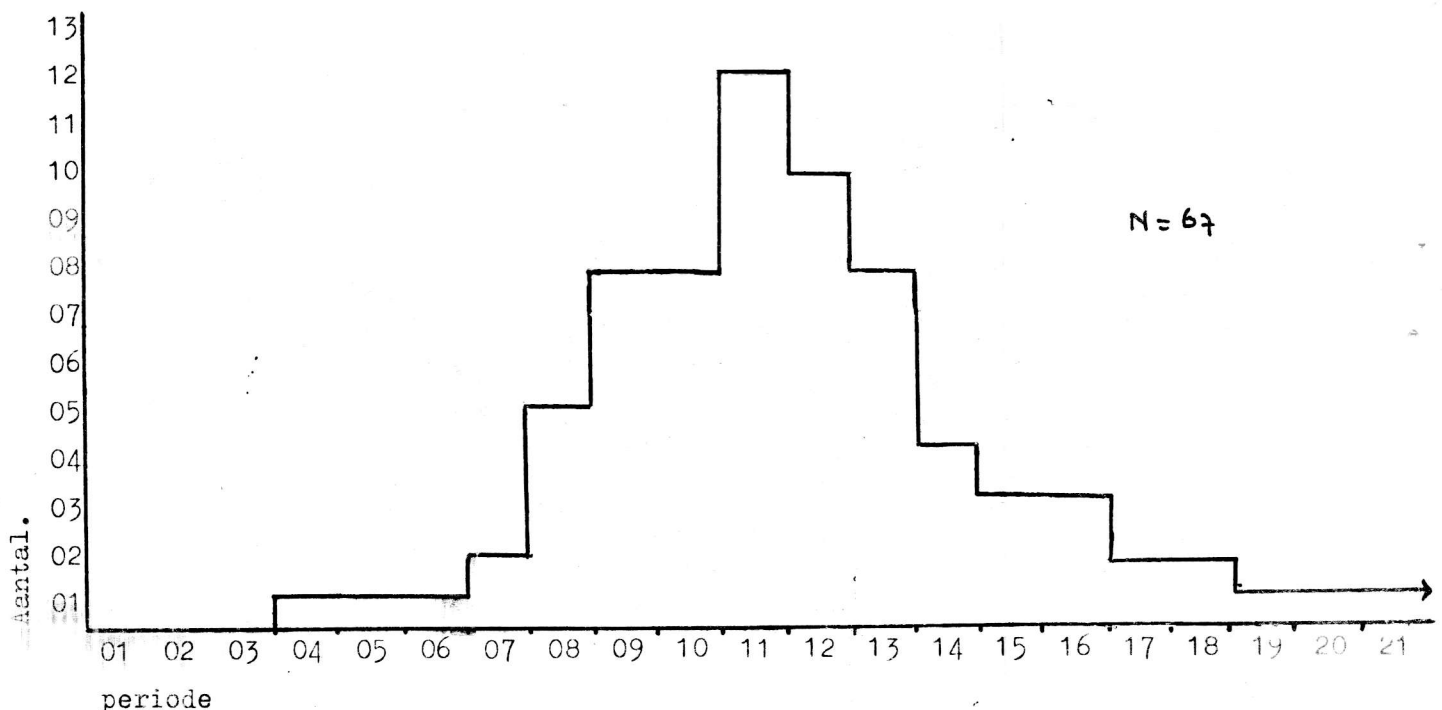
Verspreiding van de Klapekster in periode 11.

5 km

Periode:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Gebied:																					
Cartierh. Bosw.Hapert				1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1	1	1	1			
Strabrecht.							1	4	6	3	3	3	2	2	2	2	1	1	1	1	1
Neterselse heide.									1	1	1	1	2								
Landschotse heide.										2	3	1									
R. Moeren Gr. Cirkel											1	1	1								
Leenderheide											1	1									
Zwartven Moerbleek											1										
Gr, Heide.												1									
Budeldorplein													1	1							
TOTAAL:				1	1	1	2	5	8	8	12	10	8	4	3	3	2	2	1	1	1

Aantal Klapeksters, onderverdeeld per gebied en over periodes van 5 dagen.

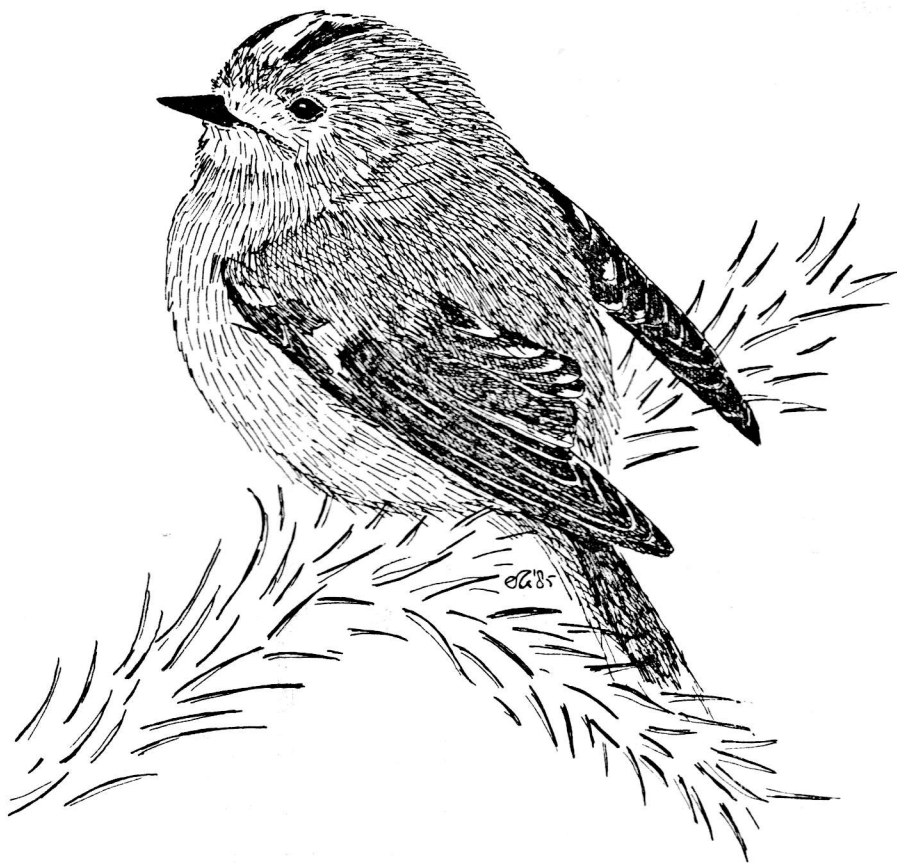
periode 1: 15-09 - 19-09	periode 12: 09-11 - 13-11
periode 2: 20-09 - 24-09	periode 13: 14-11 - 18-11
periode 3: 25-09 - 29-09	periode 14: 19-11 - 23-11
periode 4: 30-09 - 04-10	periode 15: 24-11 - 28-11
periode 5: 05-10 - 09-10	periode 16: 29-11 - 03-12
periode 6: 10-10 - 14-10	periode 17: 04-12 - 08-12
periode 7: 15-10 - 19-10	periode 18: 09-12 - 13-12
periode 8: 20-10 - 24-10	periode 19: 14-12 - 18-12
periode 9: 25-10 - 29-10	periode 20: 18-12 - 22-12
periode 10: 30-10 - 03-11	periode 21: 23-12 - 27-12
periode 11: 04-11 - 08-11	

Totaal aantal Klapeksters in de Kempen, onderverdeeld in periodes van 5 dagen.

Aantal Klapeksters in de omgeving van de Kempische heidevennen tijdens de November-plassentellingen.

dag:	5	4	10	8	7	9 + 10
jaar:	1977	1978	1979	1980	1981	1985
aantal:	3	-	2	1	1	8

Verzonden

5 JULI 1985

door dries van agt

Provincie Noord-Brabant

Aan
de heer L. Peters
Marialaan 26
5541 CD REUSEL

Ag Nr. 21636

Antwoord op brief van: --

's-Hertogenbosch, 3 juli 1985

Bijl.: 1

Onderwerp: afschot op visvijvers te Valkenswaard en Bergeijk.

Commissaris der Koningin

Geachte heer Peters,

Naar aanleiding van uw klacht over het afschieten van futen op de Valkenswaardse viskweekvijvers heb ik u bij mijn brief van 4 januari 1985 geschreven, dat ik advies zou inwinnen bij de betrokken contactambtenaar voor aangelegenheden inzake fauna-beheer.

Inmiddels hebt u een gesprek gehad met deze ambtenaar en met zijn opvolger. Als resultante van deze gedachtenwisseling heb ik enige kanttekeningen van de zijde van Faunabeheer ontvangen, die ik hiermede aan u wil doorgeven.

Bij de karpers bedroegen in 1984 de verliezen, veroorzaakt door natuurlijke sterfte, visziekten en natuurlijke predatoren, 29,3%. Fuut en blauwe reiger namen daarvan 10 tot 15% voor hun rekening. Dit laatste cijfer is gebaseerd op waarnemingen en op gegevens uit de literatuur (een fuut bijvoorbeeld eet gemiddeld 200 gram vis per dag). Voor de mensen van Faunabeheer zijn genoemde cijfers aannemelijk, ofschoon ook zij erkennen, dat een sluitend wetenschappelijk bewijs ontbreekt.

Ten aanzien van uw opmerking dat er geen controle op het afschot zou zijn, ware te bedenken, dat het afschieten zeker niet gebeurt door willekeurige jagers, maar door beheerders van de viskwekerij, die dagelijks het gebeuren in ogenschouw nemen en als schutter deskundig zijn.

De toename in het afschot -waarvoor geen onderbouwing is gegeven- hangt samen met wijzigingen in de visteelt en met het terugdringen van de verliezen door predatie. Het heeft niet te maken met veranderende inzichten en/of deskundigheid aan de zijde van de beheerders.

Wetenschappelijk onderzoek naar eventuele schade door futen is niet gedaan. Degelijk wetenschappelijk onderzoek echter is uitermate kostbaar. Een voorbeeld moge dat verduidelijken: dr. D. Draulan van de Katholieke Universiteit te Leuven (België) heeft voorgesteld een onderzoek te doen naar predatoren (futen met name) op viskwekerijen. Zijn begroting bedroeg 150.000 U.S. Dollar. Dan komt de vraag aan de orde of een dergelijk kostbaar project opweegt tegen het feit, dat het hier gaat om een probleem dat zich tot deze locatie beperkt; daarnaast ook of het opweegt tegen het ten opzichte van de totale broedpopulatie van 8.000 à 7.500 stuks toch relatief geringe afschot van de fuut.

Ondertussen is de Directie NMF van het ministerie van Landbouw en Visserij doende met het zoeken naar alternatieven voor afschot. Het denken gaat in de richting van het onbereikbaar maken van de vis voor de fuut.

Waarschijnlijk is een dergelijke aanpak aanmerkelijk goedkoper en doelmatiger van een toch altijd wat theoretisch blijvend gedegen wetenschappelijk onderzoek.

Ten aanzien van uw stelling dat afschot het milieu-onvriendelijkste en tegelijk het minst afdoende middel is, waartoe men kan overgaan, kan ik het eerste deel onderschrijven, maar wil ik ten aanzien van het tweede deel opmerken, dat het wel de predatieverliezen terugbrengt van meer dan 50% tot 10 à 15%.

Dat de aantallen afgeschoten futen gedurende de laatste jaren overeen zouden komen met $\frac{3}{4}$ deel van de Kempische broedpopulatie van de fuut geldt mogelijkwijze indien u de Kempen terugbrengt tot een zeer beperkte regio. Voor Zuidoost-Brabant als geheel, laat staan voor de provincie Noord-Brabant, is dit percentage zeker niet juist.

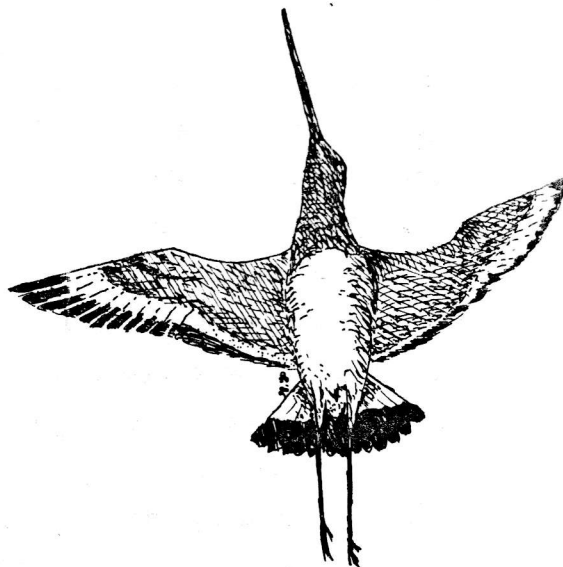
Intussen heeft de Organisatie ter Verbetering van de Binnenvisserij een aanvraag ingediend om opnieuw een vogelvergunning H te verkrijgen voor twee van haar medewerkers. Bij mijn overwegingen hieraan tegemoet

te komen heb ik uw kritische vragen betrokken. Dit heeft echter niet tot een afwijzing geleid. Mede gelet op het positief advies van het districtshoofd Faunabeheer heb ik gemeend voor een beperkte tijd en onder voorwaarden aan twee met name genoemde medewerkers van de OVB een vogelvergunning H te moeten verlenen. Wellicht kan dit voor u aanleiding zijn het gesprek met het districtshoofd Faunabeheer te hervatten. Aanvullende gegevens over de fuut of andere beschermdde vogels zijn bij hem altijd welkom. Te uwer informatie sluit ik een afschrift van de verleende vergunning hierbij.

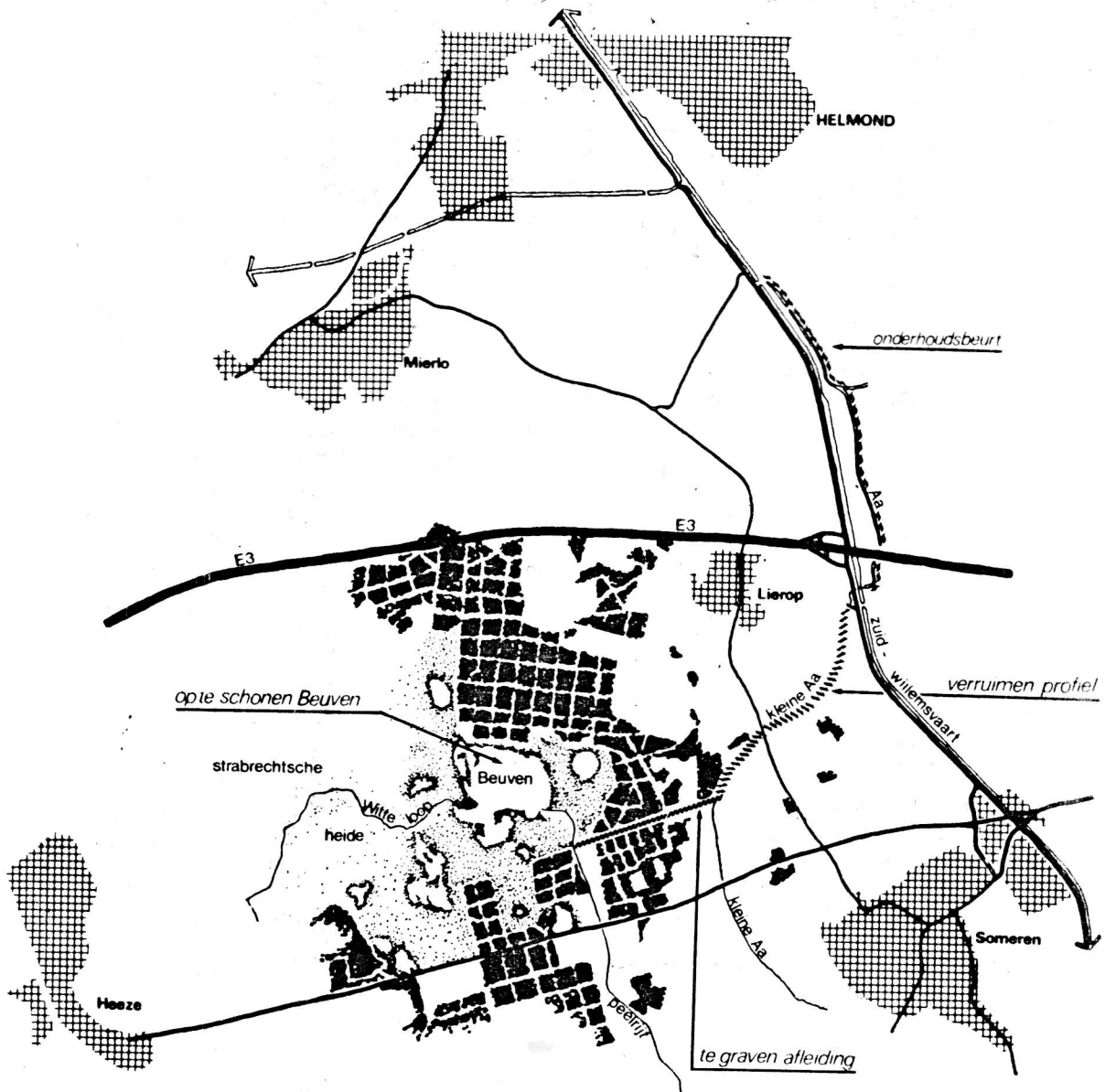
A handwritten signature in black ink, appearing to read 'A.A.M. van Agt'.

Mr. A.A.M. van Agt,
Commissaris der Koningin.

RESTAURATIE BEUVEN EN OMLEIDING PEELRIJT

Verwijdering riet en slib
maken terugkeer
waardevolle planten
soorten weer mogelijk

Dit najaar zal uit het Beuven bij Someren een hoeveelheid slib verwijderd worden en wordt tegelijkertijd de afwatering van de Peelrijt op de Zuid-Willemsvaart mogelijk gemaakt. Doel van dit project is dit in natuurwetenschappelijk opzicht waardevolle gebied in de toekomst voor verontreiniging en verzuring te behoeden.

Om de oorspronkelijke, kwetsbare vegetatie te ontzien zal de uitvoering van de werkzaamheden met de grootst mogelijke zorg worden omgeven. In bijgaand artikel enige informatie over het hoe en waarom van deze noodzakelijke ingreep.

Deze restauratie van het Beuven en de omligging van de Peelrijt is mogelijk geworden door het beschikbaar komen van gelden van het Ministerie van Landbouw en Visserij in het kader van werkgelegenheidsbevorderende maatregelen, waarop door de Commissie Strabrechtse Heide en de provincie Noord-Brabant is ingespeeld. De plannen hiertoe zijn ontwikkeld door het ingenieursbureau Grontmij te Eindhoven. Als U na het lezen nog vragen hebt, kunt U daarmee terecht bij het secretariaat van de Contact Commissie Strabrechtse Heide te Tilburg, telefoon 013-678755 (dhr. Jenniskens) of bij Staatsbosbeheer in Heeze, telefoon 04907-2343 (dhr. Zingstra).

Maandag 12 augustus zal op de Strabrechtse Heide een begin worden gemaakt met een uniek natuurbeschermingsproject: de restauratie van het Beuven, een van Nederlands grootste en meest waardevolle vennen. Uit dat ven zal, nadat het is drooggezet, gedurende een aantal maanden zo'n 60.000 m³ slib worden verwijderd. Deze zuurstofarme, maar zeer voedselrijke sliblaag vormt namelijk nu een grote bedreiging voor de oorspronkelijke flora en fauna.

Het waarom

Het is de bedoeling deze meest bedreigde levensgemeenschap in Nederland te behoeden voor verdere achteruitgang en weer een kalk- en voedselarm milieu te creëren. Die omstandigheden zijn nodig om het gebied te beschermen, zodat bijzondere planten als waterlobelia en biesvaren zich ongestoord kunnen ontwikkelen en niet langer dreigen uit te sterven.

Een belangrijke bron van verontreiniging van het Beuven vormt de Peelrijt, die er nu nog doorheen stroomt. Deze voert allerlei organische meststoffen als nitraten, kalium en fosfaten mee en verrijkt zo het venwater. De voedselverrijking of eutrofiëring is funest voor de oor-

spronkelijke typische vegetatie, die dan ook al voor een groot deel is verdwenen. Meststoffen in het Peelrijt-water zijn afkomstig van omringende landbouwbedrijven, die van oudsher op deze beek afwateren. Het gevolg van deze jarenlange toevloed van organisch materiaal is een slibafzetting op de bodem van het ven en een ongebreidelde ontwikkeling van rietkragen langs de oevers.

Van de oorspronkelijke 85 ha die het wateroppervlak rond 1940 groot moet zijn geweest, zijn nu circa 25 ha over. De rest is deels al helemaal verland of behoort tot een overgangsgebied naar verlanding. De sliblaag in de overgangszone blijkt ongeveer 10 cm dik te zijn, terwijl in het verlande deel van het Beuven zeker 15 cm slib ligt. Een verandering van voedselarm en zuurstofrijk naar het tegenovergestelde in enkele tientallen jaren tijd.

Uit een eerste inventarisatie van het gebied uit 1942 blijkt, dat de bodem van het ven destijds bestond uit vast wit zand en het water bovendien "altijd even helder" was. Een situatie die in 1974 beslist niet meer werd aangetroffen, getuige opmerkingen uit dat jaar dat de westoever over z'n geheel bleek te zijn afgedekt met een dikke modderlaag en dat alle

bijzondere plantensoorten waren verdwenen, behalve het riet en enkele veldjes naaldwaterbies. De rietkraag, die rond 1940 nog slechts "uit enkele rietpollen" bestond, was plaatselijk 300 meter breed geworden. Wel mooi om naar te kijken, maar funest voor dit unieke natuurgebied.

Hoe gebeurt het?

Begonnen zal worden het ven helemaal droog te leggen, zodat men de bodem kan bereiken. Met een bulldozer wordt het slib, inclusief de uitgebreide rietkragen, zorgvuldig tot op het zand verwijderd en in een depot geschoven. Het verzamelde materiaal zal tijdelijk worden opgeslagen en vervolgens gefaseerd uit het gebied worden getransporteerd.

Bij het werk staat handhaving van de aanwezige waardevolle vegetatie voorop; de bodemkundige en hydrologische kwaliteit mag niet worden aangetast. Oorspronkelijke zandlagen, met daaronder het leem, worden zorgvuldig gespaard.

Hoe verder in de toekomst?

Na voltooiing van de restauratie moet het Beuven-water voedselarm blijven. Daarom zal vanaf volgend jaar het water van de Peelrijt niet langer via de Strabrechtse Heide op

de Dommel worden geloosd, maar via een te graven afvoersloot (zie tekening) in verbinding komen te staan met de Kleine Aa. Het water van de boerderijen in die omgeving zal dan vervolgens in de Zuid-Willemsvaart terecht komen. Om te voorkomen dat de bedrijven ten zuid-oosten van het Beuven met een hogere waterstand te maken krijgen, zal de Kleine Aa worden verbreed en de verderop gelegen Aa worden verruimd. Bovendien worden in de verbindingsloop en de Kleine Aa stuwen aangelegd en vervangen. Over de wijze waarop de afwatering in dit gebied straks moet verlopen, is uitgebreid overleg gevoerd door de waterschappen de Dommel en de Aa.

Stuwen in de Witte Loop zullen de waterhoogte in het natuurgebied zelf op een beter peil brengen. In de Zuid-Willemsvaart komt ter hoogte van Stipdonk, totdat de kanaalomlegging rond Helmond is voltooid, een tijdelijk gemaal.

Kosten

Met de hele restauratie en de omleiding van de Peelrijt is een bedrag gemoeid van circa 3 miljoen gulden. Dit geld wordt voor 90% beschikbaar gesteld door het Ministerie van Landbouw en Visserij in het kader van werkgelegenheidsbevorde-

rende maatregelen. Van de personeelsinzet zal dan ook ongeveer tweederde uit langdurig werklozen bestaan, die inmiddels in de regio zijn aangetrokken. De resterende 10% van de kosten moet door de aanvrager van de subsidie worden gefinancierd. In dit geval is dat de Contact Commissie Strabrechtse Heide, die deze kosten samen met de provincie Noord-Brabant en het Staatsbosbeheer voor haar rekening neemt.

Deskundigen begeleiden restauratie

Een kalk- en voedselarme leefgemeenschap met allerlei kwetsbare plantensoorten weer in haar oorspronkelijke staat terugbrengen, is geen eenvoudige opgave. Hiermee is eigenlijk nog nauwelijks ervaring opgedaan; slechts bij Oisterwijk en de Kampina heeft men in het verleden vergelijkbare projecten onder-

handen genomen. Bovendien maakt de verzuring van ons milieu de problematiek alleen nog maar ingewikkelder.

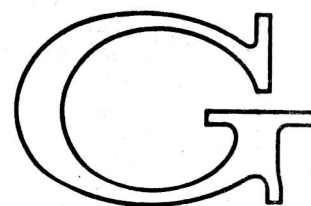
Nuttige ervaring

De ervaringen met de huidige restauratie van het Beuven op de Strabrechtse Heide zullen daarom belangrijke informatie moeten opleveren voor het behoud en beheer van honderden andere verontreinigde en verzuurde vennen in ons land.

Het hele project is om die reden dan ook voorbereid in nauw overleg met de Universiteit van Nijmegen en het Rijks Instituut voor Natuurbeheer (RIN). Medewerkers van deze instanties zullen, samen met het Staatsbosbeheer, ook de uitvoering van de werkzaamheden intensief begeleiden en de effecten van de restauratie op langere termijn volgen.

Grontmij Noord-Brabant Oost

Dr. Cuyperslaan 80
5623 BB Eindhoven
Telefoon 040 - 446025

grontmij

Restauratie van het Beuven

(Door Bert van Polen)

„Stinken dat het spul doet”. Henk Zingstra waadt met kniehoge laarzen door het water. Insecten en zelfs een kikkertje scheren zich weg. Zingstra, districtsambtenaar bij de directie natuur, milieu en fauna van het ministerie van Landbouw, doelt op het slib dat op de bodem van het Beuven ligt. Een geur van verrotting walmt op wanneer je er even in woelt.

We staan in de Lobelia Baai, een prozaische naam voor een uithoek van de heideplas. Het oog reikt niet ver. Een heideplas? Het lijkt wel of we bij de plassen van Vinkeveen, Nieuwkoop of Giethoorn staan, zoveel riet groeit er. Elders dringt dat beeld zich nog veel sterker op. Het is een aanduiding dat het milieu grondig is bedorven. Voor vennen kenmerkende vegetatie als waterlobelia, oeverkruid, kruipende waterweegbree en biesvaren floreren er niet of nauwelijks meer.

„Het ven is op sterven na dood”, zegt Zingstra. „Als er nu niet zou worden ingegrepen, is het ven binnen de kortste keren helemaal kapot. De verlanding gaat als gevolg van de vervuiling razendsnel.

Daarom ben ik er erg blij mee dat er geld voor de restauratie beschikbaar is gekomen”.

O ja, ook hij kent mensen die zich afvragen of de 2,3 miljoen gulden die de restauratie kost, geen weggegooid geld is. „Er bestaat inderdaad geen honderd procent zekerheid dat we het Beuven in z'n oorspronkelijke staat kunnen terugbrengen. Maar dat geldt voor elke operatie die je bij een doodzieke patiënt uitvoert”.

Wit zand

Wie voor het eerst op de Strabrechtse Heide komt, zoekt zich suf naar die grote blauwe plek die op toeristische kaarten staat aangegeven. Zoals het riet het zicht op het nog resterende open water (25 ha.) ontnemt, zo wordt het riet door dennen en berken aan het oog onttrokken. Met andere woorden, ook landschappelijk stelt het Beuven weinig voor.

Hoe anders was het vroeger. Eén van de grondbezitters van de Strabrechtse Heide, oud-notaris J. van Alphen, heeft er goede herinneringen aan. In zijn huis in Waalre hangt een foto waarop hij samen met zijn vrouw langs de oevers van de toen nog honderd hectare grote heideplas staat. Een dergelij-

een kolossale klus

ke foto kan al jaren niet meer worden genomen.

De Van Alphens kochten hun eerste gronden op de Strabrechtse Heide in de jaren dertig. Het Beuven lag toen nog open in het landschap. De oevers ervan bestonden uit wit zand en het water was nog voedselarm - voorwaarden voor kenmerkende vegetatie als waterlobelia.

Met lede ogen moesten de Van Alphens en andere natuurbeschermers in 1941/1942 toezien hoe de waterhuishouding rondom het Beuven veranderd werd. De Peelrijt, die door het Beuven stroomt, werd verbreed en van kaden voorzien zodat Somerense boeren geen last van overstromingen meer zouden hebben.

De eerste vijftien jaar had die ingreep nog geen gevolgen voor het Beuven. Een opzichter van Staatsbosbeheer, M.J.F. Hochstenbach, heeft daar ook nog weet van. Hij kent het Beuven sinds 1948. „Het water was nog heel helder. Ook op de bodem lag wit zand”.

Stront

Gaandeweg verslechterde de kwaliteit van het water. Het werd voedselrijker. De oorzaak lag bij de Peelrijt, waarvan het vervuilde water soms over de kaden in het Beuven spoelde. Stoffen als fosfaat, nitraat en kalium kwamen op die manier in het Beuven terecht.

Het karakter van het Beuven veranderde erdoor. Planten die zijn gebonden aan voedselarm water verstikten voor het grootste deel, een proces waaraan ook de verzuring van het milieu bijdroeg. Riet nam hun plaatsen in.

Voor de laatste jaren voltrekt dit proces zich in een ongekend hoog tempo. Vreemd? Niet voor Henk Zingstra: „Er zijn tijden dat er pure stront van landbouwbedrijven langs de Peelrijt in het Beuven terecht komt”.

Die aanvoer wordt nu tegen gegaan via een omlegging van de Peelrijt. Binnen een maand stroomt deze waterloop uit in de Kleine Aa en vervolgens in de Zuid-Willemsvaart. Daartoe wordt een enkele kilometers lange afvoersloot gegraven.

Uiterlijk half oktober moet het Beuven zijn drooggevallen. Pas dan kan het voornaamste karwei, het verwijderen van zestigduizend vierkante meter slib en bijna zes-

tig hectare riet, worden aangepakt. Het slib wordt gebruikt als afdekmateriaal op het terrein van de RAZOB in Nuenen.

Zingstra: „Het is een spannend karwei, niet alleen vanwege de tijdsdruk - het project moet uiterlijk 1 december klaar zijn - maar ook doordat het onbekend werk is. Per slot is het de eerste keer dat een dergelijke restauratie wordt aangepakt”.

Bulldozer

Een paar uithoekjes van het Beuven waar het milieu nog niet zo ernstig is aangetast, zoals de Lobelia Baai, vallen buiten het project. De bulldozer zou er te veel schade aanrichten. Vanuit deze plekjes moeten plantjes als oeverkruid en waterlobelia zich straks over het ven uitbreiden.

Maar zal verzurende neerslag de kwaliteit van het water niet nadelig beïnvloeden? Zingstra: „Met die mogelijkheid houden we rekening. Daarom laten we na de restauratie eenmaal in de twee à drie jaar toch water vanuit de Peelrijt in het Beuven toe”.

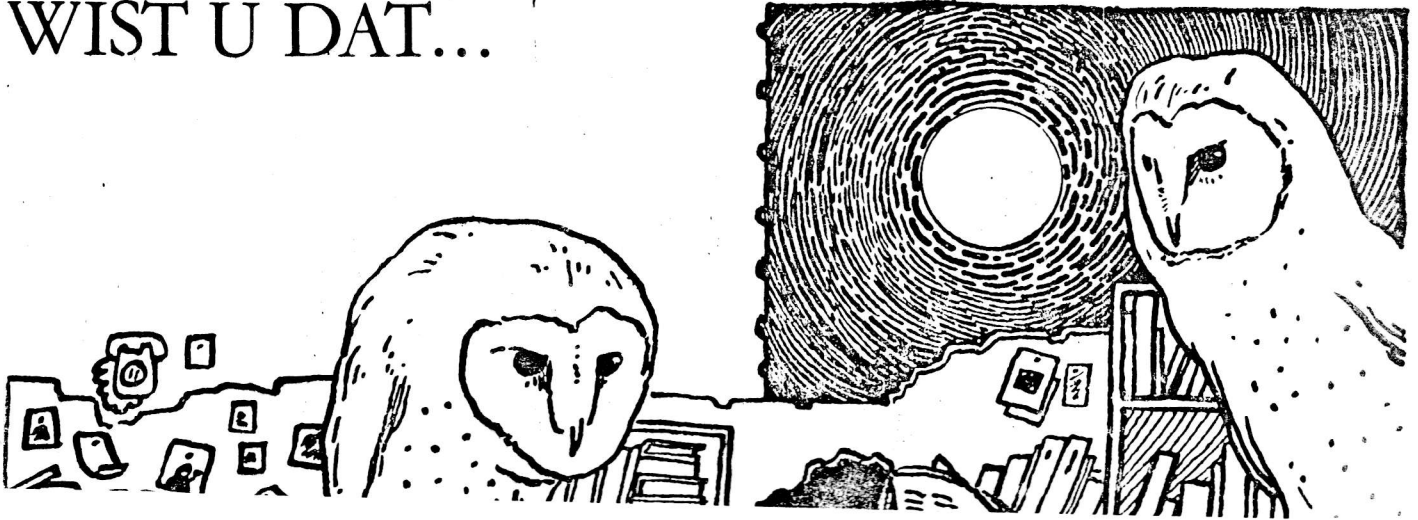
Dat lijkt, na alle maatregelen die nu worden genomen, vreemd. De Peelrijt moest toch om z'n ongewenste stoffen in het water worden verlegd? Dat klopt, maar het calciumcarbonaat dat ook in het water van de Peelrijt zit, kan af en toe goed worden gebruikt om de verzuring tegen te gaan.

Ook andere delen van de Strabrechtse Heide kunnen van de restauratie profiteren. Zo heeft ook het Witven straks geen last meer van de verontreiniging door de Peelrijt en de waterhuishouding langs de Witte Loop kan beter worden geregeld.

Het plan om de dichte begroeiing van dennen en berken rondom het Beuven te kappen is nog niet officieel, maar Zingstra heeft goede hoop dat het wordt uitgevoerd. Per slot moet een ven open in het landschap liggen. Zingstra: „Misschien kunnen we straks ook een pad langs het water maken”.

Grondeigenaar Van Alphen, die van het Beuven overigens alleen een stukje van de toch al zo kleine Lobelia Baai bezit (de rest is van de gemeente Someren) is in elk geval al blij met de restauratie. „Ik draag graag aan de kosten ervan bij”.

WIST U DAT...

- WIST U DAT:.....
- Er door de uitgave van het Korhoendernummer een knap stukje werk is geleverd.
 - Wederom is gebleken dat goed werk tijd nodig heeft.
 - De P.P.D.-weekenden er weer op zitten.
 - Er een goede opkomst is geweest.
 - Er daarom een groot gebied is onderzocht.
 - Piet Spoorenberg in principe elk weekend is geweest.
 - Hij vglgend jaar in principe weer meedoet.
 - Ernest van Asseldonk de fanatiekste vrijwillige P.P.D.-teller is.
 - Ze bij V.W.G. "De Kempen" en het S.O.V. een nieuwe voorzitter zoeken.
 - Zij die zich geroepen voelen zich zo snel mogelijk moeten melden.
 - Er op kapdag helemaal niet is gekapt.
 - De opkomst zeer groot was.
 - Er zodoende heel wat plag- en maai-werk is verzet.
 - Wim de Kroon sneller vingers kapt dan Pijpestro.
 - Hij er dus gekleurd opstond.
 - V.W.G. "Geldrop" dit jaar de Collsche Zegge heeft geïnventariseerd.
 - Deze werkgroep in de paardenstal van kasteel Geldrop nog steeds een vogeltentoonstelling heeft lopen.
 - Die s' zondags te zien is tussen 2 en 5 uur.
 - Het Beuven binnenkort droog komt te staan.
 - Het uiterst interessant is het vogelleven daar de komende jaren nauwgelet te volgen.
 - Terwijl ik dit schrijf Wim Jacobs en co. weer een weekend door de Kempen banjeren.
 - Pieter Wouters niet op een miljoen kijkt.
 - Hij die het breed heeft, het breed moet laten hangen.
 - De bekendtellingen weer voor de deur staan.
 - Het verslag over het vorige seizoen gereed is.
 - Hans Cornelissen een prachtig artikel heeft geschreven over bekendtellingen in de Kempen.
 - Degenen die dit willen lezen zich moeten abonneren op de Roodborsttapuit.
 - Gegevens hierover te verkrijgen zijn bij Tom Heynen.
 - Wat een boer niet kent, hij niet vreet.
 - Hij daarom de drijfmest maar dumpst.
 - Wij het dus zo op ons bord krijgen.
 - Wij van Wist U dat.... jullie allemaal een verrassende vogeltrek toe wensen.

Groetjes, Albert en Piet.

DE OEVERZWALUW IN DE KEMPEN.

Het gaat slecht met de Oeverwaluw in de Kempen. Ikzelf heb dit jaar géén kolonies ontdekt en er zijn mij nóg geen kolonies doorgegeven! Daar is NU de gelegenheid voor. Vul Nevenstaand formulier in en stuur het binnen een maand na verschijnen naar het adres dat op het formulier staat vermeld.

Het invullen op zich zal weinig problemen opleveren, alleen bij de biotooptypen twee opmerkingen:

- gronddépot: opgeworpen berg grond.
- zuigput : tijdelijke afgraving.

Dit formulier zal vanaf nu ieder jaar na het broedseizoen in de Blauwe Klauwier verschijnen. Formulieren zijn ten alle tijden bij mij verkrijgbaar. Vermeld op het formulier het aantal benodigde exemplaren!

Ik hoop dat ieder zijn medewerking verleend om zo een redelijk beeld te kunnen vormen van Oeverwaluwpopulatie in de Kempen.

Bij voorbaat dank.

Ernest.